

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

Μεθοδολογία και Εφαρμογές στην Κοινωνική Πολιτική

Διπλωματική Εργασία

«Ζητήματα συγκρισιμότητας δειγματοληπτικών ερευνών: η περίπτωση της έρευνας οικογενειακών προϋπολογισμών»

Οικονομάκη Μαρία

Υπεύθυνη Διδάσκουσα: Καίτη Μιχαλοπούλου

Αθήνα

2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγή.....	2
2. Οι στόχοι της Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών.....	6
3. Ο δειγματοληπτικός σχεδιασμός των Ερευνών Οικογενειακών Προϋπολογισμών.....	11
4. Ζητήματα συγκρισιμότητας των μετρήσεων των Ερευνών Οικογενειακών Προϋπολογισμών.....	15
4.1 Οι μεταβλητές.....	15
4.2 Οι κωδικοί: Η ταξινόμηση αγαθών και υπηρεσιών.....	29
-----	
5. Συμπεράσματα.....	31

Βιβλιογραφία.....	32

Η Διπλωματική Εργασία εκπονήθηκε υπό την παρακολούθηση των μελών της Τριμελούς Επιτροπής: Αν. Καθ. Α. Μιχαλοπούλου (επιβλέπουσα), Λεκτ. Μ. Συμεωνάκη και Γ. Ντούρο, Προϊστάμενο του Τμήματος Ειδικών Ερευνών Νοικοκυριών, ΕΣΥΕ.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών (Ε.Ο.Π.) είναι η μοναδική πηγή δεδομένων σχετικά με την τελική καταναλωτική δαπάνη και τις συνθήκες διαβίωσης των μελών των νοικοκυριών σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Είναι μία έρευνα με σκοπό να συλλέξει από ένα δείγμα νοικοκυριών πληροφορίες για τη σύνθεσή τους, την απασχόληση των μελών τους, τις συνθήκες στέγασης και κυρίως τις δαπάνες διαβίωσής τους και τα εισοδήματά των μελών τους. Οι πληροφορίες για τις δαπάνες που συγκεντρώνονται από τα νοικοκυριά, είναι πολύ αναλυτικές και λεπτομερείς. Ο κύριος στόχος των Ε.Ο.Π. είναι η αναθεώρηση του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή. Δηλαδή, δε συγκεντρώνονται πληροφορίες για κατηγορίες δαπανών συνολικά, όπως «δαπάνες διατροφής», «είδη ένδυσης – υπόδησης», «δαπάνες για υγεία» κλπ., αλλά αναλυτικά, για καθεμία δαπάνη π.χ. ψωμί άσπρο, γάλα νωπό πλήρες, μοσχάρι νωπό κλπ., υποδήματα ανδρικά, γυναικεία κλπ. ή μικροβιολογικές εξετάσεις, φάρμακα κλπ. Στις Ε.Ο.Π., τόσο η έννοια του «εισοδήματος» όσο και η έννοια της «καταναλωτικής δαπάνης» περιλαμβάνουν εκτός από τα χρηματικά εισοδήματα και δαπάνες και τα αντίστοιχα τεκμαρτά τους στοιχεία (ιδιοκατανάλωση, ιδιοκατοίκηση κ.ά.).

«Από το 1953, μετά την ίδρυση της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (Ε.Σ.Υ.Ε.), η Κυβέρνηση άρχισε να εξετάζει το ενδεχόμενο της διενέργειας μιας έρευνας νοικοκυριών. Το 1955, η Ελληνική Κυβέρνηση υπέβαλε αίτημα στο Διεθνές Γραφείο Εργασίας (ILO) για την παροχή τεχνικής βοήθειας, ώστε να διεξαχθεί η έρευνα. Στο πλαίσιο του Προγράμματος Τεχνικής Βοήθειας των Ηνωμένων Εθνών διόρισε τον κ. A.B. Reisz, ο οποίος ήρθε στην Ελλάδα τον Ιούνιο του 1956 και συμμετείχε σε όλα τα στάδια του σχεδιασμού, της εκτέλεσης και της ανάλυσης της έρευνας.»¹ Η Ε.Σ.Υ.Ε., από την πρώτη έρευνα του 1957/1958 μέχρι την έρευνα του 2004/2005 διενήργησε συνολικά επτά έρευνες: 1957/1958 (αστικές περιοχές), 1963/1964 (ημιαστικές και αγροτικές περιοχές) και τις πανελλαδικές έρευνες των ετών 1974, 1981/1982, 1987/1988, 1993/1994, 1998/1999 και 2004/2005. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1980, τα δεδομένα της έρευνας άρχισαν να χρησιμοποιούνται επιπλέον και για τη μελέτη των ορίων χαμηλού εισοδήματος

---

¹ Ε.Σ.Υ.Ε. (1961), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών, διεξαχθείσα εις τας αστικές περιοχές της Ελλάδος κατά το 1957/1958*, Αθήναι, σ. 14.

κατά διάφορες κοινωνικές-οικονομικές κατηγορίες και ομάδες του πληθυσμού² και τη μελέτη των αλλαγών στις διατροφικές συνήθειες των νοικοκυριών της χώρας.³

Οι κύριοι χρήστες των δεδομένων της έρευνας είναι:

- Υπουργεία και δημόσιοι οργανισμοί για το σχεδιασμό προγραμμάτων οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής.
- Πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα για τη διερεύνηση των συνθηκών διαβίωσης των νοικοκυριών.
- Ιδιωτικές εταιρίες και σύμβουλοι για την ανάλυση των καταναλωτικών προτύπων των νοικοκυριών σε σχέση με το μάρκετινγκ των ιδιωτικών καταναλωτικών προϊόντων.
- Το ευρύτερο κοινό το οποίο πληροφορείται μέσω των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας γενικά ή των δημοσιεύσεων της Ε.Σ.Υ.Ε.

Τα αποτελέσματα της είναι μέσοι όροι κατά νοικοκυριό και συνεπώς, πρόκειται για «εκτιμήσεις λόγου» με τη μορφή $R = \frac{\hat{X}}{\hat{Y}}$, όπου Y η εκτίμηση της συνολικής τιμής του χαρακτηριστικού (λ.χ. συνολική δαπάνη για βοδινό κρέας) και X η εκτίμηση του συνολικού αριθμού των νοικοκυριών.

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας αποτελεί η διερεύνηση και η θεμελίωση της δυνατότητας διαχρονικών συγκρίσεων των δεδομένων των Ε.Ο.Π. για την Ελλάδα. Σύμφωνα με τον Kish (1994), επτά πλευρές ζητημάτων του ερευνητικού σχεδίου πρέπει να είναι συγκρίσιμες: «(1) ορισμός των εννοιών, μεταβλητών και πληθυσμών, (2) ερευνητικό σχέδιο και μέθοδοι μετρήσεων, (3) ουσιαστικής (substantive) ανάλυση, (4) διαδικασίες σταθμίσεως, (5) στατιστική ανάλυση, (6) δειγματοληπτικό σχέδιο και επιλογή, (7) μεγέθη (και κλάσματα) των δειγμάτων και του πληθυσμού.»⁴ Σύμφωνα με αυτό τον προσδιορισμό ο Kish σημειώνει: «Υπογραμμίζουμε τη βασική διαφορά και αντίθεση μεταξύ των πλευρών και των ζητημάτων 1 έως 3 από τη μία και 6 και 7 από την άλλη. Τα συγκριτικά σχέδια και για τους πέντε τύπους των σχεδίων πρέπει να επιδιώκουν τον ανώτατο βαθμό

² Βλ. Σ. Καράγιωργας (1990), *Διαστάσεις της Φτώχειας στην Ελλάδα*, Ε.Κ.Κ.Ε., Αθήνα, 2 τόμοι.

³ Βλ. Τριχοπούλου Α. (2008), *Dafne-Data Food Networking, The Dafne Data Bank as a simple tool for nutrition policy*, Word Health Organisation and the European Commission, Αθήνα, www.nut.uoa.gr/dafnesoftweb.

⁴ Για την παρουσίαση και απόδοση στα ελληνικά των αποσπασμάτων από το άρθρο του Kish, βλ. Κ. Μιχαλοπούλου (2004), *Στην Αυτοκρατορία των Ενδείξεων: Η Ιστορία της Δειγματοληπτικής Πρακτικής στην Ελλάδα*, Παπαζήσης, Αθήνα, σ. 438. Για το απόσπασμα, βλ. Kish, L. (1994), «Multipopulation Survey Designs: Five Types with Seven Shared Aspects», *International Statistical Review*, σσ. 168 και 171-175.

ομοιομορφίας και ομοιότητας για τις πλευρές των ζητημάτων 1-3 ώστε να υποστηριχτούν οι συγκρίσεις, αλλά πρέπει να επιτρέπουν μεγάλη προσαρμοστικότητα και αποκλίσεις στις πλευρές των ζητημάτων 6 και 7 χάριν του εφικτού και της αποτελεσματικότητας. Επιπλέον αυτή η διαφορά και αντίθεση επηρεάζει και τους πέντε τύπους σχεδίων [...] με τον ίδιο τρόπο. Οι πλευρές των ζητημάτων 4 και 5 έχουν κάποιες κοινές ιδιότητες με τις ερευνητικές πλευρές ζητημάτων 1-3 που χρειάζονται ομοιότητες, αλλά επίσης κάποιες ιδιότητες που είναι συναρτήσεις του δειγματοληπτικού σχεδίου, όπως οι πλευρές ζητημάτων 6 και 7.»⁵

Το 1995, ο καθηγητής Vijay Verma, ο οποίος από τις αρχές της δεκαετίας 1990 διερευνούσε τα ζητήματα συγκρισιμότητας των Ε.Ο.Π. που διεξάγονταν στο πλαίσιο της EUROSTAT⁶, αποδέχτηκε πλήρως την άποψη του Kish όσον αφορά τα ζητήματα συγκρισιμότητας και συνόψισε τα ευρήματα της μελέτης για τις παραπάνω έρευνες της Ε.Ε. ως εξής: «Σχετικά με τη δειγματοληπτική διαδικασία σημείωσε ότι οι αποκλίσεις στα δειγματοληπτικά σχέδια και η εφαρμογή τους μεταξύ των ερευνών δεν επηρεάζουν τη συγκρισιμότητα των αποτελεσμάτων, αρκεί η διαδικασία να είναι πιθανοτήτων, να λαμβάνονται μέτρα για την αντιμετώπιση των πολύ υψηλών ποσοστών μη απόκρισης και το μέγεθος των δειγμάτων να μη διαφέρει πάρα πολύ. Έτσι, επαναδιατύπωσε συνοπτικά τις προτάσεις του για την εναρμόνιση αυτών των ερευνών: ‘Με δεδομένη την αυξημένη ανάγκη για συγκριτικές πληροφορίες και την απουσία εναλλακτικών πηγών, είναι απαραίτητο να επιχειρηθεί ένα προοδευτικό, βήμα προς βήμα πρόγραμμα εργασίας ώστε να αυξηθεί η ποιότητα και η συγκρισιμότητα των υπάρχουσών ερευνών. Αυτό συμπεριλαμβάνει: την καλύτερη χρήση των υπάρχοντων ερευνητικών δεδομένων μέσω της καθιέρωσης προτύπων διαδικασιών για την κατασκευή των μεταβλητών, την πινακοποίηση και τη δημιουργία του αρχείου μικροδεδομένων, την εναρμόνιση των ταξινομήσεων και της κωδικοποίησης των μεταβλητών, ούτως ώστε να μπορεί να κατασκευαστούν τυπικές μεταβλητές από όλες τις έρευνες, τη σύσταση για βελτιώσεις του χρόνου των ερευνών, του περιεχομένου και της μεθοδολογίας, την προσεχτική τεκμηρίωση και

---

⁵ Μιχαλοπούλου, ό.π.

⁶ Βλ. Vijay Verma και Luis Garicano Gabilondo (1993), *Family Budget Surveys in the EC: Methodology and Recommendations for Harmonisation*, Theme 3: Population and social conditions, Series E: Methods, Office for Official Publications of the European Communities, Λουξεμβούργο.

αξιολόγηση των διαφορών που παραμένουν».⁷

Σύμφωνα με τα παραπάνω, στην παρούσα εργασία θα διερευνήσουμε εν μέρει την ομοιότητα του ζητήματος 1, δηλαδή τον ορισμό των μετρήσεων-μεταβλητών και πληθυσμών και τα ζητήματα 6 και 7 για την εφαρμογή δειγματοληψίας πιθανοτήτων. Πιο συγκεκριμένα, το αντικείμενο επικεντρώνεται στη διερεύνηση ζητημάτων της ερευνητικής διαδικασίας, δηλαδή τη σύγκριση των αντικειμενικών σκοπών των ερευνών και του δειγματοληπτικού σχεδιασμού τους (ορισμός υπό διερεύνηση πληθυσμού και κάλυψη, σχέδιο δειγματοληψίας, χρόνος αναφοράς, μη κάλυψη, μη αποκρίσεις, δειγματοληπτικά και συστηματικά σφάλματα). Επίσης, θα συγκριθούν οι ορισμοί των μετρήσεων, όπως διατυπώνονται στα αντίστοιχα ερωτηματολόγια. Η διερεύνηση βασίζεται στη συλλογή τεκμηρίων για τις Ε.Ο.Π., δηλαδή τα σχετικά κείμενα της Ε.Σ.Υ.Ε. στα οποία παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας και τα ερωτηματολόγια.

Η εργασία συγκροτείται εκτός από την εισαγωγή, σε τρία κεφάλαια και τα συμπεράσματα. Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται σύντομα η ιστορία των ελληνικών Ε.Ο.Π. και διερευνάται η εξέλιξη των στόχων των ερευνών από την έρευνα του 1957/1958 μέχρι την έρευνα του 2004/2005. Βεβαίως, παρά το γεγονός ότι ο κύριος στόχος των Ε.Ο.Π. ήταν και είναι μέχρι και σήμερα η αναθεώρηση του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, συνήθως οι στόχοι τους διευρύνονταν ώστε να συγκεντρώνονται επιπλέον πληροφορίες.

Στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζονται τα ζητήματα του δειγματοληπτικού σχεδιασμού των Ε.Ο.Π. από την έρευνα του 1957/1958 μέχρι την έρευνα του 2004/2005 και αναλύονται οι βασικότερες διαφορές τους σύμφωνα με τις απαιτήσεις για συγκρισιμότητα.

Το τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται στις μεταβλητές των Ε.Ο.Π. από την έρευνα του 1957/1958 μέχρι την έρευνα του 2004/2005, και διερευνά τη συγκρισιμότητα βάσει των ορισμών των μετρήσεων των ερευνών για τα δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά, την κατοικία, το είδος του καταλύματος και την απασχόληση. Επίσης, επειδή οι μετρήσεις ενέχουν και τιμές, δηλαδή κωδικούς – ταξινομήσεις, παρουσιάζεται, ενδεικτικά, η εξέλιξη των ορισμών για τις μετρήσεις αγαθών και υπηρεσιών καθώς και η ταξινόμησή τους.

---

⁷ Για την κριτική παρουσίαση του έργου του Verma και την απόδοση στα ελληνικά του σχετικού αποσπάσματος βλ. Μιχαλοπούλου, *ό.π.*, σ. 439. Για το απόσπασμα, βλ. Verma, V. (1995), «Comparative Surveys in Europe: Problems and Possibilities», *Bulletin of the International Statistical Institute*, 49(2), σ. 528.

2. ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΩΝ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ

Η Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών (Ε.Ο.Π.) διενεργήθηκε από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος (Ε.Σ.Υ.Ε.) για πρώτη φορά το έτος 1957/1958 στις αστικές περιοχές της χώρας και οι πρώτοι πίνακες των αποτελεσμάτων της έρευνας δημοσιεύθηκαν το 1959 σε δύο τεύχη⁸. Η Ε.Ο.Π. αποτέλεσε το πρώτο και σπουδαιότερο βήμα για να επιτευχθεί ο σκοπός της Ε.Σ.Υ.Ε., δηλαδή η ανάπτυξη των ερευνών αυτών με τέτοιο τρόπο ώστε να καταστούν σημαντικό εργαλείο συγκέντρωσης βασικών δεδομένων για τον προγραμματισμό της οικονομικής ανάπτυξης. Στο πλαίσιο αυτής της επίδιξης, η Ε.Σ.Υ.Ε. ανέλαβε αμέσως μετά το τέλος της έρευνας του έτους αυτού μια μικρής κλίμακας συνεχή έρευνα, η οποία θα αποτελούσε τη βάση για την εκτίμηση μακροχρόνιων τάσεων στο εισόδημα και τις καταναλωτικές συνήθειες των νοικοκυριών.

Πρωταρχικός σκοπός της έρευνας του 1957/1958 ήταν η συλλογή δεδομένων για τη διάρθρωση της κατανάλωσης των αστικών νοικοκυριών, δεδομένα τα οποία ήταν απαραίτητα για την κατάρτιση του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή. Ωστόσο, οι συνεννοήσεις των αρμόδιων υπηρεσιών και οι συζητήσεις της Γνωμοδοτικής Επιτροπής, που συστάθηκε γι' αυτό το σκοπό, κατέστησαν φανερό ότι θα αυξανόταν η χρησιμότητα της έρευνας εάν διευρύνονταν οι αντικειμενικοί της σκοποί με μια μικρή σχετικά επιβάρυνση του κόστους της. Έτσι, αποφασίστηκε να συγκεντρωθούν συγκριτικά δεδομένα για το βιοτικό επίπεδο των νοικοκυριών. Για τους ίδιους λόγους, οι αντικειμενικοί σκοποί των Ε.Ο.Π. που πρόσφατα είχαν διεξαχθεί ακόμη και στις ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες, διευρύνθηκαν ώστε να καλύψουν περισσότερες πλευρές του βιοτικού επιπέδου, παρά το γεγονός ότι τα στοιχεία αυτά ήταν ήδη γνωστά από προηγούμενες απογραφές και δειγματοληπτικές έρευνες ή και από στοιχεία συγκεντρωμένα από τη διοίκηση⁹. Η ύπαρξη πολλών κενών στις σχετικές επίσημες στατιστικές της χώρας και το γεγονός ότι η έρευνα αυτή κρίθηκε κατάλληλη για τη συλλογή στατιστικών δεδομένων τα οποία να μπορούν να καλύψουν τα κενά αποτέλεσαν ισχυρά επιχειρήματα για τη διεύρυνση των αντικειμενικών σκοπών της.

---

⁸ Ε.Σ.Υ.Ε. (1961), *ό.π.*

⁹ Στο ίδιο, σ. 15.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, οι αντικειμενικοί σκοποί της έρευνας περιλάμβαναν μεταξύ άλλων τα εξής:

«Α) Εξασφάλιση συγκριτικών στοιχείων, όσον αφορά το ύψος και την διάρθρωση της δαπάνης, καθώς επίσης και το ύψος και την πηγή προελεύσεως του χρηματικού εισοδήματος σε είδος των νοικοκυριών, με διάφορα δημογραφικά, οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά.

Β) Την εξασφάλιση στοιχείων, όσον αφορά τη σχέση των δημογραφικών, οικονομικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών των διαφόρων ατόμων προς το μέγεθος και την πηγή προελεύσεως του ατομικού χρηματικού εισοδήματος.

Γ) Την συγκέντρωση πληροφοριών όσον αφορά τον βαθμό αξιοποίησεως του εργατικού δυναμικού, ιδιαίτερα από τη πλευρά της απασχόλησης, υποαπασχόλησης και ανεργίας, καθώς επίσης, εφόσον αυτό θα ήταν δυνατόν και όσον αφορά τη σχέση εισοδήματος από την μία και του βαθμού απασχόλησης και υποαπασχόλησης ή του χρόνου διάρκειας της ανεργίας από την άλλη.

Δ) Την συγκέντρωση στοιχείων, όσον αφορά την σχέση μεταξύ των χαρακτηριστικών του νοικοκυριού και των χαρακτηριστικών του οικήματος, όπου κατοικεί το νοικοκυριό.

Ε) Την εξασφάλιση συγκριτικών στοιχείων, όσον αφορά τη διατροφή των νοικοκυριών, τα οποία έχουν διάφορα δημογραφικά, οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά.

Ζ) Την συγκέντρωση στοιχείων, όσον αφορά τις τιμές που καταβάλλουν τα νοικοκυριά για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών για το σκοπό του ελέγχου των σχετικών προς τις τιμές στοιχείων, τα οποία στοιχεία έχουν συλλεχθεί σε 16 αστικές περιοχές της χώρας και για το σκοπό της διερεύνησης, εάν αυτή είναι δυνατή των ενδεχόμενων διαφορών των τιμών, τις οποίες καταβάλλουν νοικοκυριά με διάφορα χαρακτηριστικά για την απόκτηση των αγαθών και υπηρεσιών.»¹⁰

Το 1963/1964, η Ε.Σ.Υ.Ε. διενήργησε ευρείας κλίμακας Ε.Ο.Π. στα νοικοκυριά των ημιαστικών και αγροτικών περιοχών. Τα πρώτα γενικά αποτελέσματα της έρευνας αυτής δημοσιεύτηκαν τον Δεκέμβριο του 1965¹¹. Η έρευνα αυτή αποτέλεσε συνέχεια και συμπλήρωμα της όμοιας έρευνας, η οποία διεξήχθη κατά το έτος 1957/1958 στις αστικές περιοχές. Σύμφωνα με την Ε.Σ.Υ.Ε.,

¹⁰ Στο ίδιο, σ. 16.

¹¹ Ε.Σ.Υ.Ε. (1969), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών, διεξαχθείσα εις τας ημιαστικές και αγροτικές περιοχές της Ελλάδος κατά το 1963/1964*, Αθήναι.

«τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής σε συνδυασμό με τα αποτελέσματα, τα οποία προέκυψαν από την έρευνα των αστικών περιοχών, παρέχουν την δυνατότητα της μελέτης της συμπεριφοράς των καταναλωτών και των συνθηκών διαβίωσης σε εθνική κλίμακα»¹², κάτι βεβαίως το οποίο δεν ισχύει.

Επίσης, επιδίωξη των Ε.Ο.Π. ήταν η συγκέντρωση αξιόπιστων δεδομένων για την εκτίμηση της διάρθρωσης της δαπάνης των νοικοκυριών. Μέχρι τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο οι διεθνείς έρευνες που διεξάγονταν απέβλεπαν σε αυτό το σκοπό. Βαθμιαία όμως, προστέθηκαν και άλλοι σκοποί λόγω των αυξημένων αναγκών για αντικειμενικά και αξιόπιστα στατιστικά δεδομένα για την άσκηση της κρατικής και ιδιωτικής δραστηριότητας.

Η έρευνα του 1963/1964 οργανώθηκε και απέβλεπε στους ίδιους αντικειμενικούς σκοπούς με την Ε.Ο.Π. του έτους 1957/1958. Η συγκέντρωση δεδομένων σχετικών με το χρηματικό εισόδημα των μελών των νοικοκυριών δεν περιλήφθηκε στους σκοπούς της έρευνας, λόγω των διαφόρων τεχνικών δυσκολιών και των πιθανών επιπτώσεων, των οποίων θα είχε το σχετικό ερώτημα στη συνεργασία των νοικοκυριών και επομένως στην ακρίβεια των υπόλοιπων στοιχείων.¹³

Το 1974, η Ε.Σ.Υ.Ε. διενήργησε για πρώτη φορά την Ε.Ο.Π. σε πανελλαδική κλίμακα. Τα αποτελέσματα αφορούσαν κυρίως τις δαπάνες των νοικοκυριών και τις ποσότητες των ειδών διατροφής, με τη μορφή μηνιαίων μέσων όρων κατά νοικοκυριό, ταξινομημένες κατά είδος αγαθών και υπηρεσιών και σε σχέση με διάφορα χαρακτηριστικά των νοικοκυριών.

Η έρευνα του 1974 οργανώθηκε και απέβλεπε στη συγκέντρωση πληροφοριών για την αξία των αγορών και την αξία των σε είδος απολαβών των νοικοκυριών και πληροφοριών, όσον αφορά τα διάφορα χαρακτηριστικά των νοικοκυριών και των κατοικιών τους, για την εξυπηρέτηση των παρακάτω βασικών αντικειμενικών σκοπών:

«Α) Της αναθεώρησης του καταρτιζόμενου από την Ε.Σ.Υ.Ε. Δείκτη Τιμών Καταναλωτή.

Β) Της συμπλήρωσης των διαθέσιμων στατιστικών στοιχείων για την εκτίμηση της συνολικής ιδιωτικής κατανάλωσης.

---

¹² Στο ίδιο, σ. 7.

¹³ Στο ίδιο, σ. 13.

Γ) Της ανάλυσης των μεταβολών όσον αφορά το επίπεδο διαβίωσης των νοικοκυριών κατά μία σειρά ετών.

Δ) Της μελέτης της σχέσης μεταξύ των αγορών των νοικοκυριών και των σε είδος απολαβών τους και του βαθμού εκχρηματισμού της οικονομίας.

Ε) Της μελέτης των διαφόρων χαρακτηριστικών των νοικοκυριών και των κατοικιών τους, για την ερμηνεία και την σωστή χρησιμοποίηση των στοιχείων, που αναφέρονται στις δαπάνες αυτών.»¹⁴

Το 1981/1982, διενεργήθηκε μεγάλης έκτασης δειγματοληπτική Ε.Ο.Π. στα νοικοκυριά ολόκληρης της χώρας. Τα αποτελέσματα αφορούσαν και αναφέρονταν σε ό,τι ίσχυε και για την έρευνα του 1974 και εξυπηρετούσε τους ίδιους βασικούς αντικειμενικούς σκοπούς, με την διαφορά ότι έγινε υπολογισμός νέων συντελεστών σταθμίσεως, όσον αφορά τον πρώτο αντικειμενικό σκοπό και όσον αφορά τον τελευταίο αντικειμενικό σκοπό προστέθηκε και η εξαγωγή συμπερασμάτων για τη διαχρονική εξέλιξη των νοικοκυριών και των κατοικιών τους.¹⁵

Το 1987/1988, διενεργήθηκε η ίδια έρευνα πανελλαδικά, μόνο που σε αυτή την έρευνα ορίστηκε για πρώτη φορά η Περιφέρεια Πρωτευούσης. Τα αποτελέσματα της έρευνας αναφέρονταν επιπλέον εκτός από τις ποσότητες ειδών διατροφής (αντίστοιχες των ερευνών 1974, 1981/1982) και στις ποσότητες καυσίμων. Επίσης, παρουσιάστηκαν οι κατανομές των ερευνηθέντων νοικοκυριών σε σχέση με τα χαρακτηριστικά των κατοικιών που διαμένουν και τις ανέσεις που διαθέτουν και τις δαπάνες των νοικοκυριών κατά κλίμακα αγορών και κατά βασικά κριτήρια ταξινομήσεως των νοικοκυριών. Οι αντικειμενικοί σκοποί της έρευνας ήταν ίδιοι με αυτούς της έρευνας του 1981/1982. Όμως, από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 τα δεδομένα της έρευνας άρχισαν να χρησιμοποιούνται επιπλέον και για τη μελέτη των ορίων χαμηλού εισοδήματος κατά διάφορες κοινωνικές και οικονομικές κατηγορίες και ομάδες του πληθυσμού¹⁶ και τη μελέτη των αλλαγών στις διατροφικές συνήθειες των νοικοκυριών της χώρας¹⁷. Στο πλαίσιο αυτό προστέθηκε η μελέτη των ορίων χαμηλού εισοδήματος κατά διάφορες κοινωνικές-οικονομικές κατηγορίες και ομάδες του πληθυσμού.¹⁸

¹⁴ Ε.Σ.Υ.Ε. (1977), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1974*, Αθήνα, σ. 11.

¹⁵ Ε.Σ.Υ.Ε. (1986), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1981/1982*, Αθήνα, σ. 11.

¹⁶ Βλ. Καράγιωργας, *ό.π.*

¹⁷ Βλ. Τριχοπούλου, *ό.π.*

¹⁸ Ε.Σ.Υ.Ε. (1990), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1987/1988*, Αθήνα, σ. 11.

Το 1993/1994, η Ε.Σ.Υ.Ε. διενήργησε πανελλαδική Ε.Ο.Π. στην οποία ορίστηκε για πρώτη φορά και το Πολεοδομικό Συγκρότημα Θεσσαλονίκης. Τα αποτελέσματα της έρευνας αναφέρονταν στα αντίστοιχα των προηγούμενων ερευνών του 1974, 1981/1982, 1987/1988, με μόνη διαφορά τις δαπάνες των νοικοκυριών και τις ποσότητες ορισμένων ειδών στις οποίες προστέθηκαν εκτός από τα τρόφιμα και τα καύσιμα, τα οποία υπήρχαν, τα ποτά και ο καπνός. Όπως στις προηγούμενες όμοιες έρευνες, η έρευνα του 1993/1994 συγκέντρωσε πληροφορίες για την αξία των αγορών και των σε είδος απολαβών των νοικοκυριών καθώς και για τα διάφορα χαρακτηριστικά των νοικοκυριών και των κατοικιών τους για την εξυπηρέτηση των βασικών αντικειμενικών σκοπών. Επιπλέον, σε αυτήν την έρευνα προστέθηκε η μελέτη του ύψους και της διάρθρωσης των δαπανών των νοικοκυριών σε σχέση με το εισόδημά τους καθώς και με άλλα οικονομικά, κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά τους.¹⁹ Η Ε.Ο.Π. του έτους 1998/1999, όπως και οι προηγούμενες όμοιες έρευνες, συγκέντρωσε τις ίδιες πληροφορίες.²⁰

Τέλος, το 2004/2005 συγκεντρώθηκαν οι ίδιες πληροφορίες όπως και στις προηγούμενες όμοιες έρευνες με τους ίδιους αντικειμενικούς σκοπούς του προηγούμενου έτους 1998/1999, στους οποίους προστέθηκε η μελέτη των αλλαγών στις διατροφικές συνήθειες των νοικοκυριών της χώρας.²¹

Παρατηρώντας την εξέλιξη των αντικειμενικών σκοπών της Ε.Ο.Π. από την έρευνα του 1957/1958 έως και την έρευνα του 2004/2005 διαπιστώνουμε ότι ο βασικός στόχος της έρευνας, δηλαδή η αναθεώρηση του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή δεν άλλαξε. Όμως, σε κάθε ετήσια έρευνα προστίθενται επιπλέον σκοποί με στόχο τη συλλογή περισσότερων αναλυτικών πληροφοριών σύμφωνα με τις ανάγκες της περιόδου που διεξάγεται κάθε έρευνα. Από το 2008, η Ε.Ο.Π. διεξάγεται σε ετήσια βάση.

---

¹⁹ Ε.Σ.Υ.Ε. (1999), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/1994*, Αθήνα, σ. 11.

²⁰ Ε.Σ.Υ.Ε. (2003), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1998/1999*, Αθήνα, σ. 12.

²¹ Ε.Σ.Υ.Ε.(2005), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2004/2005*, Αθήνα, www.statistics.gr., σ. 5.

3. Ο ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΠΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΩΝ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ

Σύμφωνα με τον Kish, όπως αναφέραμε στην εισαγωγή, όσον αφορά το δειγματοληπτικό σχέδιο για συγκρισιμότητα αρκεί τα δείγματα να έχουν επιλεγεί με μεθόδους πιθανοτήτων. Το δειγματοληπτικό σχέδιο όλων των Ερευνών Οικογενειακών Προϋπολογισμών (Ε.Ο.Π.) είναι πιθανοτήτων, συνεπώς, επιτρέπεται η συγκρισιμότητα των δεδομένων τους. Όμως διαπιστώνουμε, ότι οι δύο πρώτες έρευνες κάλυπταν μόνο τα νοικοκυριά που διέμεναν σε αστικές περιοχές και ημιαστικές και αγροτικές περιοχές αντιστοίχως, κατά συνέπεια τα δεδομένα τους μπορούν να συγκριθούν μόνο με τα αντίστοιχα των εθνικών ερευνών (Πίνακας Μ).

Όσον αφορά την κάλυψη, σε όλες τις έρευνες χρησιμοποιούνται σχεδόν οι ίδιοι ορισμοί για τις εξαιρέσεις, εκτός από την έρευνα του 1998/1999 στην οποία εξαιρέθηκαν εκ των υστέρων τα νοικοκυριά των οποίων τα μέλη δεν μιλούσαν ελληνικά. Στην επόμενη έρευνα του 2004/2005 η εξαίρεση αυτή δεν ίσχυσε (Πίνακας Μ).

Το δειγματοληπτικό σχέδιο των Ε.Ο.Π. είναι ένα σχέδιο εναλλαγής (rotation design) με εφαρμογή στρωματοποιημένης δειγματοληψίας επιφανειών, όπως προτείνεται από τη διεθνή βιβλιογραφία με εξαίρεση την πρώτη έρευνα στην οποία δεν εφαρμόστηκε το σχέδιο εναλλαγής. Βεβαίως, τα πρώτα δειγματοληπτικά σχέδια δεν ήταν ακριβώς εναλλαγής, αλλά πρώτες προσπάθειες εφαρμογής κάποιου είδους εναλλαγής.

Σύμφωνα με τους ορισμούς από τα κείμενα της Ε.Σ.Υ.Ε. που παρουσιάζουν την μεθοδολογία, ως δειγματοληπτική μονάδα του τελευταίου σταδίου της δειγματοληψίας ορίζεται το νοικοκυριό το οποίο χρησιμοποιείται εναλλακτικά της κατοικίας (Πίνακας Μ). Σε όλες τις έρευνες ως δειγματοληπτικό πλαίσιο χρησιμοποιήθηκε η Απογραφή Πληθυσμού-Κατοικιών και στην πρώτη έρευνα επίσης ένας συμπληρωματικός κατάλογος. Το μέγεθος των δειγμάτων των ερευνών κυμαινόταν από 6.000-7.500 νοικοκυριά (Πίνακας Μ). Από το 2008, η Ε.Ο.Π. διεξάγεται ετήσια σε μικρότερο δείγμα περίπου 4.000 νοικοκυριών.

Σε όλες τις έρευνες, υπολογίζονταν οι συντελεστές μεταβλητότητας και παρουσιάζονταν τα σχετικά νομογράμματα. Επιπροσθέτως, στις περισσότερες έρευνες καταγράφονταν τα σφάλματα αποκρίσεων. Η διάρκεια των επιτόπιων ερευνών είναι, σύμφωνα με τις προδιαγραφές τους, ετήσια. Έρευνα-πλότος

διεξαγόταν μέχρι και το 1987/1988, χωρίς να υπάρχει λόγος διενέργειας δοκιμαστικής έρευνας στις μεταγενέστερες έρευνες λόγω της μεγάλης εμπειρίας της Ε.Σ.Υ.Ε. (Πίνακας Μ).

Σύμφωνα με τα δεδομένα για τη μη απόκριση, διαπιστώνεται ότι το μέγεθος της αυξάνεται σημαντικά και στην έρευνα του 2004/2005 είναι 39,7% (Πίνακας Μ). Όπως είναι γνωστό, το πρόβλημα αυτό δεν αντιμετωπίζεται με τις αντικαταστάσεις, πρακτική άλλωστε για την οποία έχει ασκηθεί αυστηρή κριτική από τον Verma και τον Gabilondo²².

Κατά συνέπεια, σύμφωνα με τα παραπάνω διαπιστώνουμε ότι, παρά το γεγονός ότι τα δείγματα είναι πιθανοτήτων και επομένως επιτρέπουν την συγκρισιμότητα των δεδομένων των εθνικών ερευνών, υπάρχουν ζητήματα βελτίωσης του δειγματοληπτικού σχεδιασμού τους.

---

²² Βλ. Μιχαλοπούλου, *ό.π.* και Verma και Gabilondo, *ό.π.*

Πίνακας Μ. Ο δειγματοληπτικός σχεδιασμός των Ερευνών Οικογενειακών Προϋπολογισμών

	1957/1958	1963/1964	1974	1981/1982	1987/1988	1993/1994	1998/1999	2004/2005
ΥΠΟ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	Όλα τα νοικοκυριά που διέμεναν σε αστικές περιοχές δηλαδή, σε πόλεις με πληθυσμό κατά το 1951 άνω των 10.000 κατοίκων.	Όλα τα ιδιωτικά νοικοκυριά των ημιαστικών και αγροτικών περιοχών της χώρας, δηλαδή κάτω των 10.000 κατοικιών.	Όλα τα ιδιωτικά νοικοκυριά της χώρας , ανεξαρτήτως του μεγέθους ή οικονομικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών.	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
ΚΑΛΥΨΗ	Εξαιρέθηκαν οι «πάσης φύσεως ομαδικές συμβιώσεις» (ξενοδοχεία, οικοτροφεία, νοσοκομεία κ.λπ.), νοικοκυριά που περιλάμβαναν περισσότερους από δύο οικότροφους, μέλη ξένων διπλωματικών αποστολών, των ενόπλων Δυνάμεων και των Σωμάτων Ασφαλείας.	ΝΑΙ	ΝΑΙ Εξαιρέθηκαν οι «πάσης φύσεως ομαδικές συμβιώσεις» (ξενοδοχεία, οικοτροφεία, νοσοκομεία κ.λπ.), νοικοκυριά που περιλάμβαναν περισσότερους από τρεις οικότροφους, μέλη ξένων διπλωματικών.	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ (εξαιρέθηκαν εκ των υστέρων, τα νοικοκυριά των οποίων τα μέλη δεν ομιλούσαν την ελληνική γλώσσα)	ΝΑΙ Εξαιρέθηκαν οι «πάσης φύσεως ομαδικές συμβιώσεις» (ξενοδοχεία, οικοτροφεία, νοσοκομεία κ.λπ.), νοικοκυριά που περιλάμβαναν περισσότερους από πέντε οικότροφους, μέλη ξένων διπλωματικών.
ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΠΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ	στροματοποιημένη δειγματοληψία επιφανειών	σχέδιο εναλλαγής* (δειγματοληψία επιφανειών)	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΠΤΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ	κατοικία-νοικοκυριό (κατοικία ως διακριτή στεγαστική μονάδα ενός μόνο νοικοκυριού)	κατοικία-νοικοκυριό, με κυριότερο κριτήριο την ύπαρξη της κοινής μέριμνας για τη στέγαση και τη διατροφή της ομάδας	κατοικία-νοικοκυριό (κατοικία ως οποιοσδήποτε χώρος χρησιμοποιείται, ακόμη και αν δεν έγινε με αυτό το σκοπό)	κατοικία-νοικοκυριό	κατοικία-νοικοκυριό	κατοικία-νοικοκυριό	κατοικία-νοικοκυριό	κατοικία-νοικοκυριό
ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΠΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	Απογραφή Πληθυσμού Κατοικιών 1951 σε συνδυασμό με ένα κατάλογο που συντάχθηκε για τις κατοικίες που αναγέρθηκαν μετά το 1951, βάσει ενός δείγματος αδειών οικοδομήσεως (κατασκευή συμπληρωματικού καταλόγου για τις αντικαταστάσεις)	Απογραφή Πληθυσμού Κατοικιών 1961	Απογραφή Πληθυσμού Κατοικιών 1971	Απογραφή Πληθυσμού Κατοικιών 1971	Απογραφή Πληθυσμού Κατοικιών 1981	Απογραφή Πληθυσμού Κατοικιών 1991	Απογραφή Πληθυσμού Κατοικιών 1991	Απογραφή Κατοικιών Πληθυσμού 2001

Πίνακας Μ. (συνέχεια)

	1957/1958	1963/1964	1974	1981/1982	1987/1988	1993/1994	1998/1999	2004/2005
ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ	2.830 νοικοκυριά (κάλυψη 93% περίπου του αστικού πληθυσμού κατά το 1951)	σχεδιασμένο 3.840 νοικοκυριά ερευνήθηκαν 3.755 νοικοκυριά	7.424 νοικοκυριά	6.035 νοικοκυριά (κάλυψη 97% περίπου του συνολικού πληθυσμού)	6.489 νοικοκυριά (κάλυψη 97% περίπου του συνολικού πληθυσμού)	6.756 νοικοκυριά	6.258 νοικοκυριά	6.555 νοικοκυριά
ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΠΤΙΚΑ ΣΦΑΛΜΑΤΑ	υπολογισμός των συντελεστών μεταβλητότητας	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
ΣΦΑΛΜΑΤΑ ΑΠΟΚΡΙΣΕΩΝ	συστηματική απόκρυψη για τα ερωτήματα εισοδήματος με αποτέλεσμα τα συστηματικά σφάλματα των απαντήσεων να υπερβαίνουν τα δειγματοληπτικά σφάλματα	1) όχι πλήρεις και ακριβείς πληροφορίες για προσωπικές δαπάνες 2) σφάλματα μνήμης 3) ο κίνδυνος επηρεασμού των αποτελεσμάτων 4) το προσωπικό δεν τήρησε σωστά τις οδηγίες για συλλογή και επεξεργασία στοιχείων	1) ΝΑΙ 2) ΝΑΙ 3) ΝΑΙ	1) ΝΑΙ 2) ΝΑΙ 3) ΝΑΙ	1) ΝΑΙ 2) ΝΑΙ 3) ΝΑΙ	1) ΝΑΙ 2) ΝΑΙ 3) ΝΑΙ	1) ΝΑΙ 2) ΝΑΙ 3) ΝΑΙ	1) ΝΑΙ 2) ΝΑΙ 3) ΝΑΙ
ΕΠΙΤΟΠΙΑ ΕΡΕΥΝΑ	Απρίλιος 1957-Μάρτιος 1958	Μάιος 1963-Απρίλιος 1964	Ιανουάριος 1974-Δεκέμβριος 1974	Νοέμβριος 1981-Οκτώβριος 1982	Νοέμβριος 1987-Οκτώβριος 1988	Οκτώβριος 1993-Σεπτέμβριος 1994	Νοέμβριος 1998-Οκτώβριος 1999	Φεβρουάριος 2004-Ιανουάριος 2005
ΕΡΕΥΝΑ-ΠΗΛΟΤΟΣ (ΔΟΚΙΜΑΣΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ)	σε 18 πόλεις, περιέλαβε 131 νοικοκυριά και διήρκεσε 6 εβδομάδες	σε 6 χωριά της Αττικής, περιέλαβε 600 περίπου νοικοκυριά (Αύγουστο-Σεπτέμβριο 1962)	Έλεγχοι ερωτηματολογίου	ΝΑΙ	ΝΑΙ	δεν έγινε	δεν έγινε	δεν έγινε
ΜΗ ΑΠΟΚΡΙΣΗ	9,8%	-	13,4%	11,9%	14,2%	23,7%	31,6%	39,7%
ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ

*Σχέδιο εναλλαγής (rotation design).

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. (1961), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών, διεξαχθείσα εις τας αστικές περιοχές της Ελλάδος κατά το 1957/1958*, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (1969), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών, διεξαχθείσα εις τας ημιαστικές και αγροτικές περιοχές της Ελλάδος κατά το 1963/1964*, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (1977), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1974*, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (1986), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1981/1982*, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (1990), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1987/1988*, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (1999), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/1994*, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (2003), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1998/1999*, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (2005), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2004/2005*, Αθήνα, www.statistics.gr.

4. ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΣΥΓΚΡΙΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΜΕΤΡΗΣΕΩΝ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΩΝ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ

4.1 Οι μεταβλητές

Σχετικά με τις μετρήσεις των δημογραφικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών της Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών (Ε.Ο.Π.), μέχρι και την έρευνα 1981/1982 καταγραφόταν η σχέση συγγένειας κάθε μέλους αρχικά προς τον αρχηγό του νοικοκυριού, ο οποίος οριζόταν ως εξής: «Διά τους σκοπούς της έρευνας, εν εκ των μελών εκάστου νοικοκυριού εθεωρείτο ως αρχηγός αυτού, καθόσον ωρισμένοι ταξινομήσεις των νοικοκυριών και των δαπανών των εγένοντο επί τη βάσει των χαρακτηριστικών των αρχηγών των. Ως αρχηγός του νοικοκυριού εθεωρείτο το μέλος το οποίον αναγνωρίζετο υπό των λοιπών μελών ως αρχηγός, υπό την έννοιαν ότι έφερε την ευθύνην της λήψεως των κυριότερων αποφάσεων ως προς την διαχείρισιν του νοικοκυριού εν γένει. Είναι προφανές ότι, εις τας συνήθεις περιπτώσεις νοικοκυριών, αποτελούμενων εκ των συζύγων, μετά ή άνευ ανηλίκων τέκνων, ως αρχηγός εθεωρείτο γενικώς, πλην σπανίων εξαιρέσεων, ο σύζυγος ή εν ελλείψει τούτου, η σύζυγος. Εις τας λοιπάς περιπτώσεις νοικοκυριών, αποτελούμενων κυρίως εκ συγγενικών προσώπων, ως αρχηγός εχαρακτηρίζετο ο υποδεικνύομενος υπό των αυτών, έστω και εάν τα νοικοκυριά περιελάμβανον, εκτός των γονέων, και έγγαμα τέκνα, τα οποία πολλάκις εξηκολουθούν να θεωρούν ως αρχηγόν τον πατέρα ή την μητέρα. Εις περιπτώσεις νοικοκυριών, αποτελούμενων εκ μη συγγενικών προσώπων, ως αρχηγός εθεωρείτο το μεγαλύτερον κατά την ηλικίαν οικονομικώς ενεργόν άρρεν μέλος ή, εν ελλείψει τούτου, το μεγαλύτερον οικονομικώς ενεργόν θήλυ. Εάν ουδέν μέλος ή, εν ελλείψει άρρενος, το μεγαλύτερον θήλυ»²³.

Όμως, από την έρευνα του 1987/1988 η μέτρηση άλλαξε σε υπεύθυνο του νοικοκυριού και οριζόταν ως εξής : «Υπεύθυνος νοικοκυριού είναι το μέλος του νοικοκυριού που αναγνωρίζεται ως υπεύθυνος από τα μέλη και το οποίο φέρει την κύρια ευθύνη στη λήψη σημαντικών αποφάσεων που αφορούν στο νοικοκυριό. Ως υπεύθυνος του νοικοκυριού θεωρείται: Στις περισσότερες περιπτώσεις νοικοκυριών, που αποτελούνται από γονείς με παιδιά (άγαμα ή έγγαμα), ο πατέρας. Σε νοικοκυριά που αποτελούνται από συγγενικά ή μη άτομα, το μεγαλύτερο σε ηλικία εργαζόμενο

---

²³ Ε.Σ.Υ.Ε. (1977), *ό.π.*, σ. 12.

μέλος (άνδρας ή γυναίκα) ή, αν κανένας δεν εργάζεται, το μεγαλύτερο σε ηλικία μέλος»²⁴ (Πίνακας 1). Επιπλέον, καταγράφεται η διαφορά στη μέτρηση της συγγένειας και της οικογένειας με τη χρήση των εναλλακτικών εννοιών συζύγου ή συντρόφου (Πίνακας 1). Μια άλλη σημαντική διαφορά προκύπτει κατά τη μέτρηση της ηλικίας άλλοτε σε χρόνια και άλλοτε σε έτος γέννησης (Πίνακας 1). Είναι γνωστό ότι, το έτος γέννησης αποτελεί μέτρηση με τη μεγαλύτερη ακρίβεια²⁵. Κατά τη μέτρηση της οικογενειακής κατάστασης εισάγονται οι έννοιες της διάστασης και της συμβίωσης (Πίνακας 1). Δεδομένα για την απασχόληση προσφέρονται μετά την έρευνα του 1987/1988, στην οποία εμφανίζεται η έννοια του ανέργου (Πίνακας 1). Το επίπεδο εκπαίδευσης καταγράφεται σύμφωνα με αναλυτικές κατηγορίες βαθμίδων της τυπικής εκπαίδευσης μέχρι και το 1998/1999. Σε όλες τις πανελλαδικές έρευνες, το επίπεδο της τυπικής εκπαίδευσης καταγραφόταν με βάση τον ανώτερο τίτλο σπουδών. Στην έρευνα του 2004/2005 καταγράφεται και η αδιαβάθμητη εκπαίδευση. Επίσης, στις δύο τελευταίες έρευνες καταγράφεται και η βαθμίδα της εκπαίδευσης την οποία παρακολουθεί το μέλος του νοικοκυριού (Πίνακας 1).

Οι μεταβλητές για την κατοικία εξελίσσονται σύμφωνα με τα νέα κάθε φορά δεδομένα (Πίνακας 2). Η μεταβλητή για το είδος του καταλύματος άρχισε να καταγράφεται το 1993/1994 (Πίνακας 3). Οι ορισμοί της απασχόλησης εξελίσσονται παρακολουθώντας τη διεθνή βιβλιογραφία (Πίνακας 4). Τα δεδομένα της απασχόλησης μπορούν να χρησιμοποιηθούν συμπληρωματικά προς αυτά της αντίστοιχης Έρευνας Εργατικού Δυναμικού.

---

²⁴ Ε.Σ.Υ.Ε. (1990), *ό.π.*, σ. 12.

²⁵ Για την παρουσίαση και απόδοση στα ελληνικά των αποσπασμάτων από το άρθρο του Henry, βλ. Μιχαλοπούλου, *ό.π.*, σ. 438. Για το απόσπασμα, βλ. Henry, L. (1947), «Résultats d' un sondage sur la population de la Grèce en 1946», *Population*, 4 (2), σ. 788.

Πίνακας 1. Η μέτρηση των δημογραφικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών στην Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών

1957/1958	1963/1964	1974	1981/1982	1987/1988	1993/1994	1998/1999	2004/2005
Σχέση συγγένειας προς τον αρχηγό του νοικοκυριού (αναλυτική καταγραφή)	NAI (αναλυτική καταγραφή)	Συγγένεια ή σχέση προς τον αρχηγό του νοικοκυριού 0 Αρχηγός 1 Σύζυγος 2 Γιός ή κόρη 3 Πατέρας ή μητέρα 4 Πεθερός ή πεθερά 5 Γαμπρός ή νύφη (προς κόρη ή γιό) 6 Εγγονός ή εγγονή 7 Αδελφός ή αδελφή 8 Γαμπρός ή Νύφη (προς αδελφή ή αδελφό) 9 Λοιποί	NAI 1=0 2=1 3 Παιδιά (του αρχηγού ή του συζύγου) 4 Λοιποί συγγενείς 5 Άλλα άτομα	Συγγένεια ή σχέση προς τον υπεύθυνο ^α του νοικοκυριού 1 Υπεύθυνος 2=2 3 Παιδιά (του υπεύθυνου ή της συζύγου ηλικίας μέχρι 16 ετών) 4 Παιδιά ηλικίας άνω των 16 ετών 5 Πατέρας - Μητέρα 6 Πεθερός - Πεθερά 7 Γαμπρός - Νύφη 8 Εγγόνια 9=4 10=5	NAI 1=1 2 Σύζυγος/ σύντροφος ^β 3 Παιδιά του υπευθύνου ή του (της) συζύγου 4 Γονέας του υπευθύνου ή του (της) συζύγου 5=9 6 Οικιακοί βοηθοί 7 Οικότροφοι 8=10	NAI 1=1 2=2 3=3 4=4 5=5 6=6 7=7 8=8	NAI 1 Υπεύθυνος 2 Σύζυγος/ σύντροφος 3 Παιδιά του υπευθύνου ή του/της συζύγου ή συντρόφου (φυσικά ή υιοθετημένα ^γ) 4 Γονέας του υπευθύνου ή του/της συζύγου ή συντρόφου 5 Λοιποί συγγενείς 6 Οικιακοί βοηθοί 7 Οικότροφοι 8 Άλλα άτομα
Φύλο (αναλυτική καταγραφή)	NAI (αναλυτική καταγραφή)	Φύλο 1 Άρρεν 2 Θήλυ	NAI 1=1 2=2	NAI 1=1 2=2	NAI 1=1 2=2	NAI 1=1 2=2	NAI 1 Άρρεν 2 Θήλυ
Ηλικία (αναλυτική καταγραφή)	Έτος γέννησης (αναλυτική καταγραφή)	Ηλικία (01-99)	Ηλικία (01-99)	Ηλικία (01-99)	Ηλικία (01-99)	Έτος γέννησης 1 _ _ _	Έτος γέννησης _ _ _ _
Κατάρτιση εκ των υστέρων της οικογενειακής κατάστασης του αρχηγού του νοικοκυριού από τη μεταβλητή σχέση συγγένειας προς τον αρχηγό του νοικοκυριού.	Οικογενειακή κατάσταση (αναλυτική καταγραφή)	NAI 1 Έγγαμος 2 Άγαμος 3 Χήρος 4 Διαζευγμένος	NAI 1=1 2=2 3=3 4=4	NAI 1=1 2=2 3=3 4=4	NAI 1=1 2=2 3=3 4=4	NAI 1=2 2=1 3=3 4 Διαζευγμένος/η ή σε διάσταση	NAI 1 Άγαμος/η 2 Έγγαμος/η 3 Χήρος/α 4 Διαζευγμένος/η 5 Σε διάσταση 6 Άγαμος/η με συμβίωση 7 Χήρος/α με συμβίωση 8 Διαζευγμένος/η με συμβίωση 9 Σε διάσταση με συμβίωση

Πίνακας 1. (συνέχεια)

1957/1958	1963/1964	1974	1981/1982	1987/1988	1993/1994	1998/1999	2004/2005
Συνθήκαι απασχολήσεως 1 Εργαζόμενος 42 ή περισσότερες ώρες εβδομαδιαίως 2 Εργαζόμενος 30-41 ώρες εβδομαδιαίως 3 Εργαζόμενος 10-29 ώρες εβδομαδιαίως 4 Άνεργος επί διάστημα μικρότερον των 6 μηνών. 5 Άνεργος επί 6 ή περισσότερες μήνας (κατάρτιση της μεταβλητής εκ των υστέρων)	ΝΑΙ (κατάρτιση της μεταβλητής εκ των υστέρων)	Κύρια ασχολία 1 Εργαζόμενος 2 Άνεργος 3 Νοικοκυρά 4 Μαθητής, 5 σπουδαστής 6 Λοιποί (κατάρτιση της μεταβλητής εκ των υστέρων)	Υπάρχει η μεταβλητή, αλλά δεν είναι διαθέσιμη η πληροφορία διότι λείπει το σχετικό ερωτηματολόγιο από το δημοσίευμα.	Συνήθης ασχολία 1 Εργάζεται 2 Ζητά εργασία 3 Είναι νοικοκυρά 4 Είναι μαθητής ή σπουδαστής 5 Είναι συνταξιούχος 6 Λοιπές περιπτώσεις (αυτό-καθοριζόμενη)	ΝΑΙ 1=1 2=2 3=3 4=4 5=5 6=6 (αυτό-καθοριζόμενη)	Συνήθης ασχολία 1=1 2 Άνεργος 3=5 4 Εισοδηματίας 5 Μαθητής, σπουδαστής, στρατιώτης 6=3 7 Ανίκανος για εργασία και λοιπές περιπτώσεις (αυτό-καθοριζόμενη)	Κύρια οικονομική δραστηριότητα 1 Εργαζόμενος 2 Άνεργος 3 Συνταξιούχος 4 Μη οικονομικά ενεργός (μαθητής, σπουδαστής, στρατιώτης, νοικοκυρά, εισοδηματίας, ανίκανος για εργασία και λοιπές περιπτώσεις) (αυτό-καθοριζόμενη)

1957/1958	1963/1964	1974	1981/1982	1987/1988	1993/1994	1998/1999	2004/2005
—	—	Επίπεδο εκπαίδευσης 1 Πτυχίο ανώτατης σχολής 2 Φοίτησε ή φοιτά σε ανώτατη σχολή 3 Απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης 4 Έχει ενδεικτικό Γ΄ τουλάχιστον τάξεως Μέσης Εκπαίδευσης 5 Έχει απολυτήριο Δημοτικής Εκπαίδευσης 6 Δεν τελείωσε τη Δημοτική Εκπαίδευση 7 Δεν πήγε σχολείο, αλλά γνωρίζει γραφή και ανάγνωση 8 Δεν γνωρίζει γραφή και ανάγνωση	ΝΑΙ 1 Πτυχίο ανώτερης ή ανώτατης σχολής 2=3 3=5 4=6	ΝΑΙ 1=1 2=Φοίτησε ή φοιτά σε Ανώτατη ή Ανώτερη σχολή 3=2 4= Έχει τελειώσει 3 τουλάχιστον τάξεις Μέσης Εκπαίδευσης 5=3 6=4	ΝΑΙ 1=1 2=2 3=3 4=4 5=5 6=6	Επίπεδο εκπαίδευσης (βαθμίδα που έχει τελειώσει) 1 Δεν πήγε σχολείο 2=6 3=5 4 Απολυτήριο Γυμνασίου 5 Απολυτήριο Λυκείου 6 Πτυχίο Τεχνικού Επαγγελματικού Λυκείου ή Τεχνικής Επαγγελματικής Σχολής 7 Πτυχίο Ανώτερης Σχολής 8 Πτυχίο Ανώτατης Σχολής ή Μεταπτυχιακό	Επίπεδο εκπαίδευσης (βαθμίδα που έχει τελειώσει) 01 Δεν πήγε σχολείο 02 Δεν τελείωσε το δημοτικό 03 Απολυτήριο Δημοτικού 04 Απολυτήριο γυμνασίου 05 Απολυτήριο Λυκείου / Εξατάξιου Γυμνασίου 06 Πτυχίο ΤΕΛ, ΤΕΣ, Πολυκλαδικού Λυκείου 07 Πτυχίο ΙΕΚ ή Ανώτερης Σχολής 08 Πτυχίο ΤΕΙ, ΚΑΤΕΕ 09 Πτυχίο ΑΕΙ, Ανώτατων Στρατιωτικών Σχολών 10 Μεταπτυχιακό (MSc., MBA) 11 Διδακτορικό (Ph.D)

α) Από τον αρχηγό του νοικοκυριού στον υπεύθυνο. β) Προστέθηκε η έννοια σύντροφος. γ) Προστέθηκε η έννοια ότι τα παιδιά μπορεί να είναι φυσικά αλλά και υιοθετημένα.

Σημείωση: Το επίπεδο εκπαίδευσης ως βαθμίδα που παρακολουθεί ο ερωτώμενος ξεκίνησε να καταγράφεται στο ερωτηματολόγιο της έρευνας 1998/1999 με την εξής μορφή: Επίπεδο εκπαίδευσης (βαθμίδα που παρακολουθεί) 1 Νηπιαγωγείο, 2 Δημοτικό, 3 Γυμνάσιο, 4 Λύκειο, 5 Τεχνικό Επαγγελματικό Λύκειο ή Τεχνική Επαγγελματική Σχολή, 6 Ανώτερη Σχολή, 7 Ανώτατη Σχολή, 8 Μεταπτυχιακό. στην έρευνα του 2004/2005 η μεταβλητή: Επίπεδο εκπαίδευσης (βαθμίδα που παρακολουθεί) 01 Προσχολική εκπαίδευση, 02 Δημοτικό, 03 Γυμνάσιο, 04 Λύκειο, 05 Τεχνικό Επαγγελματικό Εκπαιδευτήριο (ΤΕΕ), 06 ΙΕΚ, Ανώτερη Σχολή, 07 ΤΕΙ, 08 ΑΕΙ, Ανώτατες Στρατιωτικές Σχολές, 09 Μεταπτυχιακό (M. Sc., MBA), 10 Διδακτορικό (Ph.D.). Η μεταβλητή για την κατάσταση διαμονής (1 Ζει εδώ, 2 Απουσιάζει προσωρινά) καταγράφεται μόνο στην έρευνα του 2004/2005 και ξεκίνησε να καταγράφεται στην έρευνα του 1998/1999 ως εξής: άτομα που διαμένουν στο νοικοκυριό 1 Μόνιμα διαμένοντες, συγγενείς του υπεύθυνου, 2 Βοηθητικό προσωπικό, 3 Οικότροφοι και μη συγγενικά πρόσωπα, 4 Μόνιμα διαμένοντες που απουσιάζουν προσωρινά (διάρκεια απουσίας μέχρι ένα μήνα), 5 Προσωρινά παρόντες (διάρκεια παραμονής πάνω από ένα μήνα). Επίσης, η μεταβλητή για την ασφάλεια υγείας (1 Ανασφάλιστος, 2 Υποχρεωτική ασφάλεια υγείας, 3 Μη υποχρεωτική ασφάλεια υγείας, 4 Υποχρεωτική και μη υποχρεωτική ασφάλεια υγεία) καταγράφεται στην έρευνα του 2004/2005. Στην έρευνα του 1998/1999 καταγραφόταν ως ασφάλεια: 1 Ανασφάλιστος, 2 Ασφάλεια υγείας, 3 Άλλη προσωπική ασφάλεια και 4 Ασφάλεια υγείας και άλλη προσωπική ασφάλεια. Τέλος, οι μεταβλητές υπηκοότητα (στην περίπτωση που το άτομο έχει διπλή υπηκοότητα θα καταγράφονται και οι δύο αντίστοιχα), χώρα γέννησης και Δημόσια –ιδιωτική εκπαίδευση (1 Δημόσια, 2 Ιδιωτική) καταγράφονταν μόνο στην έρευνα του 2004/2005.

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. (1961), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών, διεξαχθείσα εις τας αστικές περιοχές της Ελλάδος κατά το 1957/1958, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (1969), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών, διεξαχθείσα εις τας ημισιτικές και αγροτικές περιοχές της Ελλάδος κατά το 1963/1964, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (1977), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1974, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (1986), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1981/1982, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (1990), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1987/1988, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (1999), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/1994, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (2003), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1998/1999, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (2005), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2004/2005, Αθήνα, www.statistics.gr.

Πίνακας 2. Η μέτρηση της κατοικίας στην Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών

1957/1958	1963/1964	1974	1981/1982	1987/1988	1993/1994	1998/1999	2004/2005
<p>Τύπος κατοικίας</p> <p>1 Μονοκατοικία</p> <p>2 Διπλοκατοικία</p> <p>3 Διαμέρισμα πολυκατοικίας</p> <p>4 Άλλος τύπος κατοικίας, δηλ...</p>	<p>NAI</p> <p>1=1</p> <p>2=2</p> <p>3=3</p> <p>4=4</p>	<p>Τύπος κτιρίου της κατοικίας</p> <p>1=1</p> <p>2=2</p> <p>3=3</p> <p>4 Άλλος τύπος</p>	<p>NAI</p> <p>1=1</p> <p>2=2</p> <p>3=3</p> <p>4=4</p>	<p>Τύπος κατοικίας</p> <p>1=1</p> <p>2=2</p> <p>3=3</p> <p>4=4</p>	<p>NAI</p> <p>1=1</p> <p>2=2</p> <p>3=3</p> <p>4=4</p>	<p>NAI</p> <p>1=1</p> <p>2=2</p> <p>3=3</p> <p>4=4</p>	<p>NAI</p> <p>1 Μονοκατοικία πανταχόθεν ελεύθερη</p> <p>2 Μονοκατοικία ημιελεύθερη ή σε συγκρότημα όμοιων κατοικιών κτισμένων σε σειρά</p> <p>3 Διαμέρισμα πολυκατοικίας</p> <p>4 Άλλος τύπος</p>
<p>Μορφή κατοχής της κατοικίας</p> <p>1 Δι' ενοικίασεως</p> <p>2 Δι' ιδιοκατοικήσεως</p> <p>3 Χαριστικώς (δωρεάν)</p>	<p>NAI</p> <p>1=1</p> <p>2=2</p> <p>3=3</p> <p>4 Κατά άλλον τρόπο, δηλ.....</p>	<p>NAI</p> <p>1 Ενοικιασμένη</p> <p>2 Ιδιόκτητη</p>	<p>NAI</p> <p>1=1</p> <p>2=2</p>	<p>NAI</p> <p>1=2</p> <p>2=1</p> <p>3 Έχει παραχωρηθεί η χρήση της δωρεάν</p>	<p>NAI</p> <p>1 Ιδιόκτητη χωρίς οικονομικές υποχρεώσεις (δάνειο, υποθήκη κλπ.)</p> <p>2 Ιδιόκτητη με οικονομικές υποχρεώσεις (δάνειο, υποθήκη κλπ.)</p> <p>3 Από κληρονομιά, γονική παροχή, δωρεά κλπ.</p> <p>4=2</p> <p>5 Υπενοικιασμένη</p> <p>6 Παραχωρημένη δωρεάν από τον εργοδότη</p> <p>7 Παραχωρημένη δωρεάν από την οικογένεια</p> <p>8 Παραχωρημένη δωρεάν από αλλού</p>	<p>NAI</p> <p>1=1</p> <p>2=2</p> <p>3=4</p> <p>4=6</p> <p>5=7</p> <p>6=8</p> <p>7 Με μειωμένο ενοίκιο από τον εργοδότη</p> <p>8 Με μειωμένο ενοίκιο από την οικογένεια</p> <p>9 Με μειωμένο ενοίκιο από αλλού</p>	<p>NAI</p> <p>1 Ιδιόκτητη χωρίς οικονομικές υποχρεώσεις (δάνειο, υποθήκη κλπ.)</p> <p>2 Ιδιόκτητη με οικονομικές υποχρεώσεις (δάνειο, υποθήκη κλπ.)</p> <p>3 Παραχωρημένη δωρεάν από τον εργοδότη</p> <p>4 Παραχωρημένη δωρεάν από την οικογένεια και από αλλού</p> <p>5 Ενοικιασμένη</p> <p>6 Ενοικιασμένη με ενοίκιο χαμηλότερο από την τιμή της αγοράς, από τον εργοδότη</p> <p>7 Ενοικιασμένη με ενοίκιο χαμηλότερο από την τιμή της αγοράς, από την οικογένεια και από αλλού</p>

Πίνακας 2. (συνέχεια)

1957/1958	1963/1964	1974	1981/1982	1987/1988	1993/1994	1998/1999	2004/2005
-	-	-	-	-	Έτος εγκατάστασης του νοικοκυριού στην κατοικία 1_ _ _	Έτος αγοράς/ απόκτησης της κύριας κατοικίας	Έτος αγοράς της ιδιόκτητης κατοικίας, έτος υπογραφής συμβολαίου της ενοικιασμένης κατοικίας α. Έτος αγοράς της κατοικίας για της ιδιοκτήτες β. Έτος μετακόμισης για της κατοικίες που έχουν παραχωρηθεί δωρεάν γ. Έτος υπογραφής συμβολαίου για της ενοικιαστές δ. Έτος υπογραφής συμβολαίου για της ενοικιαστές που ενοικιάζουν την κατοικία σε τιμή χαμηλότερη από την τιμή της περιοχής
Αριθμός κατοικήσιμων δωματίων Κατοικήσιμος χώρος σε τετραγωνικά μέτρα	Αριθμός κατεχόμενων από το νοικοκυριό κατοικήσιμων δωματίων	Αριθμός δωματίων της κατοικίας	ΝΑΙ	ΝΑΙ	Αριθμός δωματίων και εμβαδόν της κατοικίας 1. Αριθμός κανονικών δωματίων (μαζί με την κουζίνα όταν έχει διαστάσεις κανονικού δωματίου) 2. Αριθμός δωματίων που χρησιμοποιεί το νοικοκυριό 3. Εμβαδόν της κατοικίας (μόνον οι χώροι που χρησιμοποιεί)	ΝΑΙ 1=1 2=2 3=3	ΝΑΙ Α Αριθμός δωματίων Β Αριθμός δωματίων που χρησιμοποιεί το νοικοκυριό Γ Εμβαδόν της κατοικίας (μόνον οι χώροι που χρησιμοποιεί)
-	-	-	-	Έτος κατασκευής της κατοικίας 1 Πριν το 1918 2 1918-1945 3 1946-1960 4 1961-1970 5 1971 και μετά	ΝΑΙ 1= 1 2= 2 3 =3 4 =4 5 1971 - 1980 6 1981 - 1985 7 1986 - 1990 8 1991 και μετά	ΝΑΙ 1=1 2=2 3=3 4=4 5=5 6 1981 - 1990 7 1991 - 1995 8 1996 και μετά	ΝΑΙ 1 Πριν το 1946 2 1946 -1960 3 1961 -1980 4 1981 - 1995 5 1996 - 2000 6 2001 - 2006 7 2007 και μετά

Πίνακας 2. (συνέχεια)

1957/1958	1963/1964	1974	1981/1982	1987/1988	1993/1994	1998/1999	2004/2005
(διαφορά ^α)	(διαφορά ^β)	Χώρος μαγειρείου 1=1 2 Ιδιαίτερη κουζίνα εκτός της κατοικίας 3 Κοινόχρηστη κουζίνα 4=2 5 Άλλο είδος	Ανέσεις της κατοικίας 1 Τρεχούμενο νερό 2 Ζεστό νερό 3 Ξεχωριστή κουζίνα 4 5 Αποχωρητήριο 6 Ηλεκτρικό 7 Τηλέφωνο	ΝΑΙ 1 Τρεχούμενο νερό μέσα στην κατοικία 2 Τρεχούμενο νερό έξω από την κατοικία αλλά μέσα στην οικοδομή 3 Ξεχωριστή κουζίνα μέσα στην κατοικία 4 Ξεχωριστή κουζίνα έξω από την κατοικία αλλά μέσα στην οικοδομή 5 Αποχωρητήριο μέσα στην κατοικία 6 Αποχωρητήριο έξω από την κατοικία αλλά μέσα στην οικοδομή 7 Αποχέτευση σε δίκτυο αποχέτευσης 8 Αποχέτευση σε βόθρο 9=2 10=5 11=6 12=7	ΝΑΙ 1=1 2=2 3=3 4=4 5=5 6=6 7=7 8=8 9=9 10=10 11=11 12=12	ΝΑΙ 1=1 2=2 3=3 4=4 5=5 6=6 7=7 8=8 9=9 10=10 11=11 12=12	ΝΑΙ 1 Τρεχούμενο νερό μέσα στην κατοικία 2 Τρεχούμενο νερό έξω από την κατοικία αλλά μέσα στην οικοδομή 3 Ξεχωριστή κουζίνα μέσα στην κατοικία αλλά μέσα στην οικοδομή 4 Ξεχωριστή κουζίνα έξω από την κατοικία αλλά μέσα στην οικοδομή 5 Αποχωρητήριο μέσα στην κατοικία 6 Αποχωρητήριο έξω από την κατοικία αλλά μέσα στην οικοδομή 7 Αποχέτευση σε δίκτυο αποχέτευσης 8 Αποχέτευση σε βόθρο 9 Ζεστό τρεχούμενο νερό 10 Λουτρό ή ντους 11 Ηλεκτρικό 12 Τηλέφωνο 13 Ιδιόκτητο κλειστό γκαράζ 14 Ενοικιασμένο κλειστό γκαράζ
Εγκαταστάσεις μαγειρείου 1 Ηλεκτρική κουζίνα 2 Ηλεκτρικό μάτι 3 Εστία φωταερίου 4 Λύχνος φωταερίου 5 Εστία υγραερίου 6 Εστία πετρελαίου 7 Εστία ξυλανθράκων 8 Εστία καυσόξυλων 9 Λοιπαί εγκαταστάσεις, δηλ...	Μέσα μαγειρέματος 1=1 2=2 3=5 4=7 5=8 6 Άλλο είδος, δηλ.....	ΝΑΙ 1 Ηλεκτρισμός 2 Φωταέριο 3 Υγραέριο 4 Πετρέλαιο 5=4 6 Ξύλα 7 Άλλο είδος	ΝΑΙ 1 Με ηλεκτρική κουζίνα 2 Με συσκευή υγραερίου 3 Άλλο είδος, δηλαδή...	ΝΑΙ 1=1 2=2 3 Με Καυσόξυλα 4 Με άλλο είδος	ΝΑΙ 1=1 2=2 3=3 4=4	ΝΑΙ 1=1 2=2 3=3 4=4	Μέσα μαγειρέματος 1 Με ηλεκτρική κουζίνα 2 Με συσκευή υγραερίου 3 Κουζίνα φυσικού αερίου 4 Με Καυσόξυλα 5 Με άλλο είδος

Πίνακας 2. (συνέχεια)

1957/1958	1963/1964	1974	1981/1982	1987/1988	1993/1994	1998/1999	2004/2005
Τα μέσα θερμάνσεως ανήκουν στα έξοδα κατοικίας επίσης καθένα από τα καύσιμα είναι διαφορετικές μεταβλητές	Υγικό θερμάνσεως	Μέσα θερμάνσεως	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
1 Γαϊάνθρακας	1=5	1 Κεντρική	1 Με καλοριφέρ	1=1	1=1	1=1	1 Με καλοριφέρ
2 Κώκ	2=1	θέρμανση	πετρελαίου	2=2	2=2	2=2	πετρελαίου
3 Ξύλα	3=4	(Καλοριφέρ κοινό)	2=3	3=3	3=3	3=3	2 Καλοριφέρ φυσικού
4 Ξυλάνθρακες	4=3	2 Ατομικό	3=4	4 Σόμπα	4=4	4=4	αερίου
5 Πετρέλαιον	5 Άλλο είδος	καλοριφέρ	4 Θερμοσυσσωρευτές	καυσόξυλων	5=5	5=5	3 Σόμπα πετρελαίου
6 Λοιπά	δηλ.....	3 Σόμπα	5 Με άλλες	5=4	6=6	6=6	4 Σόμπα υγραερίου
7 Σύνολον		πετρελαίου	ηλεκτρικές συσκευές	6 Ηλεκτρικές	7=7	7=7	5 Σόμπα καυσόξυλων
		4 Σόμπα	6=8	συσκευές	8=8	8=8	6 Θερμοσυσσωρευτές
		υγραερίου	7 Δεν θερμαίνεται	(σόμπα,	9=9	9=9	7 Ηλεκτρικές
		5 Σόμπα		αερόθερμο,			συσκευές
		γαιανθράκων ή		καλοριφέρ)			8 Συσκευή
		ξυλανθράκων		7 Συσκευή			κλιματισμού
		6 Σόμπα ξύλων		κλιματισμού			9 Άλλο είδος
		7 Ηλεκτρική		8 Άλλο είδος,			10 Δεν θερμαίνεται
		σόμπα,		δηλ.....			
		αερόθερμο,		9=7			
		φορητό ηλεκτρ.					
		καλοριφέρ					
		8 Άλλο είδος					

Πίνακας 2. (συνέχεια)

1957/1958	1963/1964	1974	1981/1982	1987/1988	1993/1994	1998/1999	2004/2005
Εξοπλισμός του νοικοκυριού 1 Αυτοκίνητο 2 Ηλεκτρικό Ψυγείο 3 Ντουλάπα 4 Ψυγείο πάγου	—	Έχετε κανένα από τα εξής είδη; 1 Τηλέφωνο 2 Ηλεκτρικό Ψυγείο 3 Πλυντήριο 4 Τηλεόραση 5 Αυτοκίνητο I.X	Διάφορα διαρκή καταναλωτικά αγαθά 1=1 2 Μοτοσικλέτα, μοτοποδήλατο 3 Τηλεόραση ασπρόμαυρη 4 Τηλεόραση έγχρωμη 5 Στερεοφωνικό συγκρότημα 6=2 7 Πλυντήριο ρούχων	ΝΑΙ 1 Επιβατικό αυτοκίνητο I.X 2=2 3 Τροχόσπιτο (περιλαμβάνονται και τα πτυσσόμενα) 4=3 5=4 6 Βίντεο 7=5 8 Ραδιοκασετόφωνο 9=6 10 Καταψύκτης 11=7 12 Πλυντήριο πιάτων 13 Ηλεκτρική μηχανή ραβίματος 14 Ηλεκτρικό σιδερωτήριο 15 Ηλιακός θερμοσίφωνας 16 Προσωπικός ηλεκτρονικός υπολογιστής	ΝΑΙ 1=1 2 Δεύτερο επιβατικό αυτοκίνητο I.X. 3=2 4 Τροχόσπιτο (αυτοκινούμενο ή ριμουλκούμενο) 5 Σκάφος αναψυχής 6=4 7=5 8 Δεύτερη τηλεόραση (ασπρόμαυρη ή έγχρωμη) 9=6 10=7 11=8 12=9 13=10 14=11 15=12 16 Φούρνος μικροκυμάτων 17=13 18 Ηλεκτρικό στεγνωτήριο ρούχων 19=14 20 Ηλεκτρική σκούπα 21=15 22=16	ΝΑΙ 1 Επιβατικό αυτοκίνητο I.X και αριθμός επιβατικών αυτοκινήτων 2 Μοτοσικλέτα, μοτοποδήλατο 3 Τροχόσπιτο (αυτοκινούμενο ή ριμουλκούμενο) 4 Σκάφος αναψυχής και αριθμός τηλεοράσεων 6 Αποκωδικοποιητής 7=9 8 Βιντεοκάμερα 9 Video games 10=10 11=12 12=13 13=14 14=15 15=16 16=17 17=18 18=19 19=20 20=21 21 Προσωπικός ηλεκτρονικός υπολογιστής χωρίς modem 22 Προσωπικός ηλεκτρονικός υπολογιστής με modem 23 Κινητό τηλέφωνο	ΝΑΙ 1 Επιβατικό αυτοκίνητο I.X και αριθμός επιβατικών αυτοκινήτων 2 Μοτοσικλέτα, μοτοποδήλατο 3 Τροχόσπιτο (αυτοκινούμενο ή ριμουλκούμενο) 4 Σκάφος αναψυχής 5 Τηλεόραση έγχρωμη 5α Αριθμός τηλεοράσεων 6 Home cinema 7 DVD 8 Βίντεο 9 Βιντεοκάμερα 10 Κονσόλα ηλεκτρονικών παιχνιδιών 11 Στερεοφωνικό συγκρότημα 12 Ηλεκτρικό Ψυγείο 13 Καταψύκτης 14 Πλυντήριο ρούχων 15 Πλυντήριο πιάτων 16 Φούρνος μικροκυμάτων 17 Ηλιακός θερμοσίφωνας 18 Προσωπικός ηλεκτρονικός υπολογιστής 19 Κινητό τηλέφωνο 19α Αριθμός κινητών τηλεφώνων, ανεξάρτητα από τον τρόπο σύνδεσης
—	—	—	—	—	Τρόπος απόκτησης των διαρκών καταναλωτικών αγαθών 1 Αγορά χωρίς δάνειο 2 Αγορά με δάνειο ή δόσεις 3 Ενοικιασμένο 4 Δώρο 5 Η χρήση του έχει παραχωρηθεί δωρεάν από τον εργοδότη κλπ.	ΝΑΙ 1=1 2=2 3=3 4=4 5=5	ΝΑΙ 1 Αγορά χωρίς δάνειο (μετρητοίς) 2 Αγορά με πιστωτική κάρτα 3 Αγορά με δάνειο ή δόσεις 4 Ενοικιασμένο 5 Δώρο 6 Η χρήση του έχει παραχωρηθεί δωρεάν από τον εργοδότη, άλλα νοικοκυριά, οργανισμούς κλπ.

Πίνακας 2. (συνέχεια)

1957/1958	1963/1964	1974	1981/1982	1987/1988	1993/1994	1998/1999	2004/2005
-	-	-	-	Αν το νοικοκυριό χρησιμοποιεί δεύτερη κατοικία ΝΑΙ=1 ΟΧΙ=2	Χρήση δεύτερης κατοικίας 1=1 Τόπος που βρίσκεται η δεύτερη κατοικία Νομός (αντίστοιχοι κωδικοί Νομών) Χώρα (αντίστοιχοι κωδικοί Χωρών)	ΝΑΙ 1=1 2 Όχι Τόπος που βρίσκεται η δεύτερη κατοικία Νομός (αντίστοιχοι κωδικοί Νομών) Χώρα (αντίστοιχοι κωδικοί Χωρών)	Χρήση δεύτερης κατοικίας - Τόπος που βρίσκεται η δεύτερη κατοικία Νομός -Χώρα
-	-	-	-	-	Μορφή κατοχής δεύτερης κατοικίας 1 Ιδιόκτητη 2 Ενοικιασμένη 3 Έχει παραχωρηθεί δωρεάν 4 Άλλη περίπτωση	ΝΑΙ 1=1 2=2 3=3 4 Με μειωμένο ενοίκιο	ΝΑΙ 1 Ιδιόκτητη 2 Έχει παραχωρηθεί δωρεάν 3 Ενοικιασμένη 4 Ενοικιασμένη με ενοίκιο χαμηλότερο από την τιμή της αγοράς / περιοχής
1 Καλλιεργείτε μικρόν κήπον ή λαχανόκηπον πέριξ της κατοικίας σας από τον οποίο έχετε κάποια συγκομιδή 2 Έχετε ίδιον αγρόκτημα το οποίο καλλιεργείτε ή ενοικιάζεται και από το οποίο λαμβάνεται μέρος της συγκομιδής αυτής 3 Πόσα στρέμματα είναι οι ανωτέρω εκτάσεις	-	-	-	Αν το νοικοκυριό έχει παραγωγή από τον κήπο της κατοικίας ΝΑΙ=1	Παραγωγή λαχανικών φρούτων, καλλωπιστικών φυτών από τον κήπο της κύριας ή δευτερεύουσας κατοικίας 1 Ναι	ΝΑΙ 1 Ναι 2 Όχι	Παραγωγή λαχανικών, φρούτων ή καλλωπιστικών φυτών από τον κήπο τους κύριας, δευτερεύουσας ή εξοχικής κατοικίας 1 Ναι 2 Όχι

Πίνακας 2. (συνέχεια)

1957/1958	1963/1964	1974	1981/1982	1987/1988	1993/1994	1998/1999	2004/2005
Διατηρείτε μικράν οικόσιτην κτηνοτροφίαν (κότεις, κασίκες) Αναφέρατε κατωτέρω είδος και αριθμό αυτών	-	-	-	Αν το νοικοκυριό έχει κάποια παραγωγή από οικόσιτη κτηνοτροφία	Παραγωγή από μικρή οικόσιτη κτηνοτροφία 1 Ναι	ΝΑΙ 1=1 2 Όχι	ΝΑΙ 1 Ναι 2 Όχι

α) Στην έρευνα του 1963/1964 οι ανέσεις της κατοικίας διαχωρίζονται στις παρακάτω μεταβλητές: χώρος μαγειρείου (1 Σε χωριστή κουζίνα εντός της κατοικίας, 2 Σε πρόχειρο εξωτερικό μαγειρείο, 3 Σε ένα από τα υπόλοιπα δωμάτια, 4 Άλλο είδος, δηλ.....), μέσα φωτισμού (1 Ηλεκτρισμός, 2 Πετρέλαιο, 3 Έλαιο, 4 Άλλο είδος δηλ...), παροχή πόσιμου ύδατος (1 Με σωλήνες εντός του κτηρίου ή της αυλής της κατοικίας από υδραγωγείο, 2 Από δημόσια βρύση τοπικού υδραγωγείου, 3 Από αρτεσιανό, 4 Από ιδιόκτητο πηγάδι με αντλία, 5 Από ιδιόκτητο πηγάδι χωρίς αντλία, 6 Από κοινόχρηστο πηγάδι με αντλία, 7 Από κοινόχρηστο πηγάδι χωρίς αντλία, 8 Από δεξαμενή ή στέρνα βρόχινου ύδατος, 9 Από ποταμό ή ρυάκι, 10 Κατά άλλο τρόπο, δηλ.....), αποχέτευσης (Α. Υπάρχει αποχωρητήριο, 1 Εντός του κτηρίου της κατοικίας α Συνδεδεμένο με δίκτυο υπονόμων, β Συνδεδεμένο με σηπτικό βόθρο, γ Άλλο είδος, δηλ....., 2 Εκτός του κτηρίου της κατοικίας α Συνδεδεμένο με δίκτυο υπονόμων, β Συνδεδεμένο με σηπτικό βόθρο, γ Κλειστός λάκκος, δ Ανοικτός λάκκος, ε Άλλο είδος δηλ..... Β. Δεν υπάρχει αποχωρητήριο).

β) Στην έρευνα του 1957/1958 οι ανέσεις της κατοικίας διαχωρίζονται στις παρακάτω μεταβλητές: χώρος μαγειρείου (1 Σε χωριστή κουζίνα εντός της κατοικίας, 2 Σε πρόχειρο εξωτερικό μαγειρείο, 3 Σε ένα από τα υπόλοιπα δωμάτια, 4 Σε άλλου είδους μαγειρείο), χρήση κουζίνας (1 Χωριστή, 2 Κοινή) μέσα φωτισμού (1 Ηλεκτρισμός, 2 Φωταέριο, 3 Πετρέλαιο, 4 Έλαιο, 5 Λοιπά μέσα φωτισμού, δηλ...), τρόπος υδρεύσεως (1 Από τρεχούμενο νερό εντός της κατοικίας, 2 Από τρεχούμενο νερό εκτός της κατοικίας, 3 Από κοινό τρεχούμενο νερό εντός του κτηρίου, 4 Από κοινό τρεχούμενο νερό εντός της αυλής, 5 Από δημόσια βρύση, 6 Από ιδιόκτητο πηγάδι, 7 Από κοινό πηγάδι, 8 Από ιδιόκτητη στέρνα, 9 Από κοινή στέρνα, 10 Λοιποί τρόποι υδρεύσεως, δηλ.....), εάν η πηγή υδρεύσεως είναι κοινή, πόσες περίπου οικογένειες υδρεύονται από αυτήν Λουτρό με τρεχούμενο νερό, Λουτρό χωρίς τρεχούμενο νερό, Αποχωρητήριο μετ' αποχετεύσεως, Αποχωρητήριο άνευ αποχετεύσεως.

Σημείωση: Η μεταβλητή για το είδος ενοικίασης καταγραφόταν μέχρι και την έρευνα 1987/1988. Από την έρευνα του 1993/1994 μέχρι και το 2004/2005 καταγραφόταν η μεταβλητή αυτή με δυο κατηγορίες (1=Επιπλωμένη, 2=Μη επιπλωμένη). Η μεταβλητή για τον τύπο της κατοικίας, η οποία αφορά την δευτερεύουσα ή εξοχική κατοικία (1 Μονοκατοικία πανταχόθεν ελεύθερη, 2 Μονοκατοικία ημιελεύθερη ή σε συγκρότημα όμοιων κατοικιών κτισμένων σε σειρά, 3 Διαμέρισμα σε πολυκατοικία, 4 Άλλο είδος), καταγραφόταν μόνο στην έρευνα του 2004/2005.

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. (1961), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών, διεξαχθείσα εις τας αστικές περιοχές της Ελλάδος κατά το 1957/1958, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (1969), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών, διεξαχθείσα εις τας ημιαστικές και αγροτικές περιοχές της Ελλάδος κατά το 1963/1964, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (1977), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1974, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (1986), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1981/1982, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (1990), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1987/1988, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (1999), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/1994, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (2003), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1998/1999, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (2005), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2004/2005, Αθήνα, www.statistics.gr.

Πίνακας 3. Η μέτρηση του είδους του καταλύματος στην Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών

1993/1994	1998/1999	2004/2005
ΤΜΗΜΑ Δ΄ ΕΙΔΟΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ 1 Ξενοδοχείο, πανσιόν 2 Ενοικιασμένη κατοικία 3 Έμεινε σε συγγενείς ή φίλους 4 Δευτερεύουσα ή εξοχική κατοικία 5 Κατασκήνωση, τροχόσπιτο 6 Άλλο είδος	ΝΑΙ 1=1 2=2 3=3 4=4 5=5 6=6	ΤΜΗΜΑ Δ΄ ΕΙΔΟΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ 1 Ξενοδοχείο, bungalows 2 Πανσιόν, ενοικιαζόμενα δωμάτια 3 Ενοικιασμένη κατοικία 4 Έμεινε σε συγγενείς ή φίλους 5 Δευτερεύουσα ή εξοχική κατοικία 6 Κατασκήνωση, τροχόσπιτο 7 Άλλο είδος

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. (1961), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών, διεξαχθείσα εις τας αστικές περιοχές της Ελλάδος κατά το 1957/1958, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (1969), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών, διεξαχθείσα εις τας ημιαστικές και αγροτικές περιοχές της Ελλάδος κατά το 1963/1964, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (1977), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1974, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (1986), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1981/1982, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (1990), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1987/1988, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (1999), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/1994, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (2003), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1998/1999, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (2005), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2004/2005, Αθήνα, www.statistics.gr.

Πίνακας 4. Η μέτρηση της απασχόλησης στην Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών

1957/1958	1963/1964	1974	1981/1982	1987/1988	1993/1994	1998/1999	2004/2005
<p>Συνθήκαι απασχολήσεως</p> <p>1 Εργαζόμενος 42 ή περισσότερες ώρες εβδομαδιαίως</p> <p>2 Εργαζόμενος 30-41 ώρες εβδομαδιαίως</p> <p>3 Εργαζόμενος 10-29 ώρες εβδομαδιαίως</p> <p>4 Άνεργος επί διάστημα μικρότερο των 6 μηνών.</p> <p>5 Άνεργος επί 6 ή περισσότερες μήνας</p> <p>(κατάρτιση της μεταβλητής εκ των υστέρων)</p>	<p>NAI</p> <p>(κατάρτιση της μεταβλητής εκ των υστέρων)</p>	<p>Κύρια ασχολία</p> <p>1 Εργαζόμενος</p> <p>2 Άνεργος</p> <p>3 Νοικοκυρά</p> <p>4 Μαθητής, σπουδαστής</p> <p>5 Αποσυρθείς</p> <p>6 Λοιποί (κατάρτιση της μεταβλητής εκ των υστέρων)</p>	<p>Συνήθης ασχολία (αναλυτική καταγραφή)</p>	<p>NAI</p> <p>1=Εργάζεται</p> <p>2=Ζητά εργασία</p> <p>3=Είναι νοικοκυρά</p> <p>4=Είναι μαθητής ή σπουδαστής</p> <p>5=Είναι συνταξιούχος</p> <p>6=Λοιπές περιπτώσεις</p>	<p>NAI</p> <p>1=1</p> <p>2 Άνεργος</p> <p>3=5</p> <p>4 Εισοδηματίας</p> <p>5 Μαθητής, σπουδαστής, στρατιώτης</p> <p>6=3</p> <p>7 Ανίκανος για εργασία και λοιπές περιπτώσεις</p>	<p>NAI</p> <p>1=1</p> <p>2 Εργάζεται αλλά απουσιάζει προσωρινά</p> <p>3=2</p> <p>4=3</p> <p>5=4</p> <p>6=5</p> <p>7=6</p> <p>8=7</p>	<p>Κύρια τρέχουσα ασχολία</p> <p>1 Εργαζόμενος</p> <p>2 Εργάζεται αλλά απουσιάζει προσωρινά</p> <p>3 Άνεργος</p> <p>4 Συνταξιούχος</p> <p>5 Εισοδηματίας</p> <p>6 Μαθητής, σπουδαστής</p> <p>7 Στρατιώτης</p> <p>8 Νοικοκυρά</p> <p>9 Ανίκανος για εργασία και λοιπές περιπτώσεις</p>
<p>Ατομικό επάγγελμα (αναλυτική καταγραφή)</p>	<p>Ατομικό επάγγελμα (αναλυτική καταγραφή)</p>	<p>Ατομικό επάγγελμα</p> <p>1 Πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά επαγγέλματα και ελεύθερα επαγγέλματα, τεχνικοί βοηθοί αυτών, βοηθοί κ.π.τ.έ</p> <p>2 Διευθύνοντες και ανώτερα διοικητικά στελέχη</p> <p>3 Υπάλληλοι γραφείου κ.π.τ.έ</p> <p>4 Έμποροι και πωλητές</p> <p>5 Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών</p> <p>6 Πρόσωπα απασχολούμενα στη γεωργία, κτηνοτροφία, ορνιθοκομία, αλιεία και θήρα</p> <p>7 Τεχνίτες και εργάτες (εκτός γεωργίας) και χειριστές μεταφορικών μέσων</p> <p>8 Πρόσωπα που δεν μπορούν να καταταγούν κατά επάγγελμα (συμπεριλαμβανομένων των νέων στην εργασία)</p> <p>9 Ένοπλες δυνάμεις</p>	<p>Είδος εργασίας</p> <p>1=1</p> <p>2=2</p> <p>3=3</p> <p>4=4</p> <p>5=5</p> <p>6=6</p> <p>7=7</p> <p>8=8</p> <p>9=9</p>	<p>NAI</p> <p>1=1</p> <p>2=2</p> <p>3=3</p> <p>4=4</p> <p>5=5</p> <p>6=6</p> <p>7=7</p> <p>8=8</p> <p>9=9</p>	<p>Είδος εργασίας (επάγγελμα)</p> <p>01 Νομοθετικό σώμα – Ανώτερα διοικητικά στελέχη – Διευθύνοντες</p> <p>02 Ελεύθεροι επαγγελματίες</p> <p>03 Τεχνικοί βοηθοί και συναφή επαγγέλματα</p> <p>04 Υπάλληλοι</p> <p>05 Εργαζόμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές σε καταστήματα ή λαϊκές</p> <p>06 Ειδικευμένοι γεωργοκτηνοτρόφοι και αλιείς</p> <p>07 Ειδικευμένοι τεχνίτες και συναφή επαγγέλματα</p> <p>08 Χειριστές μηχανημάτων και συναρμολογητές αυτών</p> <p>09 Ανεπίκουτοι εργάτες</p> <p>00=09</p>	<p>NAI</p> <p>01=01</p> <p>02 επιστημονικά ελεύθερα επαγγέλματα</p> <p>03=03</p> <p>04=04</p> <p>05=05</p> <p>06=06</p> <p>07=07</p> <p>08=08</p> <p>09=09</p> <p>00=00</p>	<p>NAI</p> <p>01 Νομοθετικό σώμα – Ανώτερα διοικητικά στελέχη – Διευθύνοντες</p> <p>02 επιστημονικά ελεύθερα επαγγέλματα</p> <p>03 Τεχνικοί βοηθοί και συναφή επαγγέλματα</p> <p>04 Υπάλληλοι</p> <p>05 Εργαζόμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές σε καταστήματα ή λαϊκές</p> <p>06 Ειδικευμένοι γεωργοκτηνοτρόφοι και αλιείς</p> <p>07 Ειδικευμένοι τεχνίτες και συναφή επαγγέλματα</p> <p>08 Χειριστές μηχανημάτων και συναρμολογητές αυτών</p> <p>09 Ανεπίκουτοι εργάτες</p> <p>Δυνάμεις</p> <p>10 Νέος άνεργος</p>

Πίνακας 4. (συνέχεια)

1957/1958	1963/1964	1974	1981/1982	1987/1988	1993/1994	1998/1999	2004/2005
Κλάδος παραγωγικής δραστηριότητας στην οποία υπάγεται το εις στήλην Α/6 ατομικό επάγγελμα (αναλυτική καταγραφή)	Κλάδος οικονομικής δραστηριότητας (αναλυτική καταγραφή)	ΝΑΙ 0 Γεωργία, κτηνοτροφία, δάση, θήρα, δασοκομία 1 Ορυχεία (μεταλλεία, λατομεία, αλυκές) 2 Βιομηχανία-βιοτεχνία 3 Ηλεκτρισμός, φωταέριο, ατμός και υπηρεσίες υδρεύσεως 4 Οικοδόμηση και δημόσια έργα 5 Εμπόριο, εστιατόρια, ξενοδοχεία 6 Μεταφορές, αποθήκευση, επικοινωνίες 7 Τράπεζες, ασφάλειες, υποθέσεις ακινήτων, διεκπεραίωση υποθέσεων 8 Υπηρεσίες 9 Μη δυνάμενοι να καταταγούν κατά Κ.Ο.Δ (συμπεριλ. Των νέων στην εργασία)	ΝΑΙ 0=0 1=1 2=2 3=3 4=4 5=5 6=6 7=7 8=8 9 Μη δηλώσαντες	ΝΑΙ 0=0 1=1 2=2 3=3 4=4 5=5 6=6 7=7 8=8 9=9	ΝΑΙ 01=0 02 Αλιεία 03=1 04 Μεταποιητικές βιομηχανίες 05 Παραγωγή και διανομή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού 06 Κατασκευές 07 Χονδρικό – λιανικό εμπόριο, επισκευές μεταφορικών μέσων και ειδών προσωπικής ή οικιακής χρήσεως 08 Ξενοδοχεία και εστιατόρια 09=6 10 Δραστηριότητες ενδιάμεσων (μεσολαβούντων) χρηματοπιστωτικών οργανισμών (τράπεζες, λοιπά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ασφάλειες κλπ.) 11 Δραστηριότητες σχετικές με ακίνητη περιουσία, εκμισθώσεις και επιχειρηματικές δραστηριότητες (δικηγόροι, λογιστές, πολιτικοί μηχανικοί κλπ.) 12 Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση 13 Εκπαίδευση 14 Υγεία και κοινωνική μέριμνα 15 Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών προς το κοινωνικό σύνολο και άλλων υπηρεσιών κοινωνικού και ατομικού χαρακτήρα (ψυχαγωγικές, πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες) 16 Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό 17 Ετερόδοκοι οργανισμοί και όργανα	ΝΑΙ 01=01 02=02 03=03 04=04 05=05 06=06 07=07 08=08 09=09 10=10 11=11 12=12 13=13 14=14 15=15 16=16 17=17	ΝΑΙ 01 Γεωργία, κτηνοτροφία, δάση, θήρα, δασοκομία 02 Αλιεία 03 Ορυχεία (μεταλλεία, λατομεία, αλυκές) 04 Μεταποιητικές βιομηχανίες 05 Παραγωγή και διανομή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού 06 Κατασκευές 07 Χονδρικό – λιανικό εμπόριο, επισκευές μεταφορικών μέσων και ειδών προσωπικής ή οικιακής χρήσεως 08 Ξενοδοχεία και εστιατόρια 09 Μεταφορές, αποθήκευση, επικοινωνίες 10 Δραστηριότητες ενδιάμεσων (μεσολαβούντων) χρηματοπιστωτικών οργανισμών (τράπεζες, λοιπά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ασφάλειες κλπ.) 11 Δραστηριότητες σχετικές με ακίνητη περιουσία, εκμισθώσεις και επιχειρηματικές δραστηριότητες (δικηγόροι, λογιστές, πολιτικοί μηχανικοί κλπ.) 12 Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση 13 Εκπαίδευση 14 Υγεία και κοινωνική μέριμνα 15 Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών προς το κοινωνικό σύνολο και άλλων υπηρεσιών κοινωνικού και ατομικού χαρακτήρα (ψυχαγωγικές, πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες) 16 Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό 17 Ετερόδοκοι οργανισμοί και όργανα 18 Νέος άνεργος

Πίνακας 4. (συνέχεια)

1957/1958	1963/1964	1974	1981/1982	1987/1988	1993/1994	1998/1999	2004/2005
Θέση στο επάγγελμα (αναλυτική καταγραφή)	Κατηγορία πληθυσμού 1 Μη ενεργός N= νοικοκυρά A= αποσυρθέντας της εργασίας Λ.Κ = Λοιπές κατηγορίες 2 Ενεργός EP = εργοδότες M= μισθωτοί ΕΛ= εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό ΣΜ= συμβοηθούντα μέλη Ζ= γι' αυτούς που ζητούν πρώτη φορά εργασία	Θέση στο επάγγελμα 1 Εργοδότης 2 Αυτοαπασχολούμενος 3 Μισθωτός (με μισθό) 4 Ημερομίσθιος 5 Συμβοηθούν μέλος 6 Νέος στην εργασία	Θέση στην εργασία (αναλυτική καταγραφή)	ΝΑΙ Πρώτο ψηφίο 1 Μισθωτός 2 Σε δική του δουλειά χωρίς μισθωτούς 3 Σε δική του δουλειά με μισθωτούς 4 Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση Δεύτερο ψηφίο 1 Εργάτες οπουδήποτε εκτός στη γεωργία 2 Υπάλληλοι δημόσιοι και ιδιωτικοί 3 Αυτοαπασχολούμενοι με προσωπικό και χωρίς προσωπικό εκτός γεωργίας 4 Αγρότες (υπεύθυνοι συμβοηθούντα μέλη και αγροτικοί εργάτες	ΝΑΙ 1=1 2=2 3=3 4 Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση χωρίς αμοιβή 5 Μαθητευόμενος με αμοιβή	ΝΑΙ 1=1 2=2 3=3 4=4 5=5	ΝΑΙ 1 Μισθωτός 2 Αυτοαπασχολούμενος με μισθωτούς 3 Αυτοαπασχολούμενος χωρίς μισθωτούς 4 Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση χωρίς αμοιβή 5 Μαθητευόμενος με αμοιβή
Κατάρτιση της μεταβλητής εκ των υστέρων από τη μεταβλητή συνήθη ασχολία	ΝΑΙ	Ώρες απασχόλησης (01-99)		Ώρες εργασίας	Συνήθεις ώρες εργασίας 01 – 99 Ώρες	ΝΑΙ	Συνήθεις ώρες εργασίας την εβδομάδα 01 – 99 Ώρες
-	-	-	-	-	Στήλες 18, 19 και 20 Ασχολία κατά τους 12 τελευταίους μήνες 00 – 52 Εβδομάδες	ΝΑΙ	Ασχολία κατά το προηγούμενο έτος πριν από τη λήξη της έρευνας Εργαζόμενος – αριθμός εβδομάδων Άνεργος – αριθμός εβδομάδων Οικονομικά μη ενεργός – αριθμός εβδομάδων

Σημείωση: Η μεταβλητή για τον οργανισμό ασφάλισης ξεκίνησε να καταγράφεται στην έρευνα του 1993/1994 με έξι κατηγορίες: 1 ΙΚΑ, 2 ΟΓΑ, 3 Δημόσιο, 4 ΤΕΒΕ, 5 Λοιπά ταμεία, 6 Ανασφάλιστος. Παρέμεινε η ίδια μέχρι και την έρευνα του 2004/2005, στην οποία έχει όμως αφαιρεθεί η τελευταία κατηγορία 6 Ανασφάλιστος. Η μεταβλητή Ιδιωτικός-Δημόσιος τομέας ξεκίνησε να καταγράφεται στην έρευνα του 1987/1988 με δύο κατηγορίες (1=Δημόσιος τομέας 2=Ιδιωτικός τομέας) και παρέμεινε ίδια μέχρι και την έρευνα 1998/1999. Κατά την έρευνα 2004/05 οι κατηγορίες έγιναν τέσσερις: 1 Δημόσιος τομέας (Υπουργεία, ΝΠΔΔ, Γεν. Γραμματείες κλπ.), 2 Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, 3 Δημόσιες επιχειρήσεις (ΔΕΗ, ΟΤΕ, ΝΠΙΔ κλπ.), 4 Ιδιωτικός τομέας. Η μεταβλητή για την εργασιακή σχέση ξεκίνησε να καταγράφεται στην έρευνα του 1998/1999 ως εξής: (1 Μόνιμη ή αορίστου χρόνου, 2 Σύμβαση ορισμένου χρόνου, 3 Περιστασιακή χωρίς συμβόλαιο). Στην έρευνα του 2004/2005 η μεταβλητή αυτή αποτελείται από δύο κατηγορίες: 1 Μόνιμη ή αορίστου χρόνου, 2 Σύμβαση ορισμένου χρόνου ή έργου / η εργασία είναι περιστασιακή. Οι μεταβλητές: ασχολία, επάγγελμα, κλάδος οικονομικής δραστηριότητας ή θέση στην εργασία που είχατε την προηγούμενη εβδομάδα (τρέχουσα) διαφέρουν από τη συνήθη ασχολία τους: 1 Ναι, 2 Όχι, συνήθης ασχολία (1 Εργάζεται, 3 Άνεργος, 4 Συνταξιούχος, 5 Εισοδηματίας, 6 Μαθητής, σπουδαστής, 7 Στρατιώτης, 8 Νοικοκυρά, 9 Ανίκανος για εργασία και λοιπές περιπτώσεις, είδος εργασίας (επάγγελμα) – συνήθης ασχολία, κλάδος οικονομικής δραστηριότητας – συνήθης ασχολία, Θέση στην εργασία – συνήθης ασχολία, καταγράφονταν μόνο στην έρευνα του 2004/2005. Η μεταβλητή ώρες εργασίας την προηγούμενη εβδομάδα 01-99 ώρες, καταγραφόταν στις έρευνες του 1993/1994, 1998/1999 και 2004/2005. Το ίδιο ισχύει και για την μεταβλητή είδος απασχόλησης (1 Πλήρης απασχόληση, 2 Μερική απασχόληση) όπως και για την μεταβλητή τρόπος ασφάλισης (1 Άμεσα ασφαλισμένος, 2 Έμμεσα ασφαλισμένος, 3 Ανασφάλιστος).

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. (1961), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών, διεξαχθείσα εις τας αστικές περιοχές της Ελλάδος κατά το 1957/1958*, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (1969), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών, διεξαχθείσα εις τας ημισιτικές και αγροτικές περιοχές της Ελλάδος κατά το 1963/1964*, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (1977), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1974*, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (1986), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1981/1982*, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (1990), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1987/1988*, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (1999), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/1994*, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (2003), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1998/1999*, Αθήνα. Ε.Σ.Υ.Ε. (2005), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2004/2005*, Αθήνα, www.statistics.gr.

4.2 Οι κωδικοί: Η ταξινόμηση αγαθών και υπηρεσιών

Για συγκρισιμότητα, εκτός από τον ορισμό των μεταβλητών που καταγράφονται ως ανοιχτές ερωτήσεις, απαιτείται και εκτεταμένος έλεγχος των τιμών τους, των κωδικών που χρησιμοποιούνται στην καταγραφή τους, δηλαδή των ταξινομήσεων. Ακριβώς για να επιτρέπονται οι συγκρίσεις, οι διεθνείς οργανισμοί προτείνουν κοινά αποδεκτά πρότυπα (International Standard Classifications) τα οποία ενημερώνονται τακτικά για τις μεταβλητές της εκπαίδευσης (ISCE), της απασχόλησης (ISCO), του κλάδου οικονομικής δραστηριότητας (ISIC) κλπ.

Ένας τέτοιος έλεγχος, αν και απαραίτητος, ξεπερνά το αντικείμενο της παρούσας εργασίας. Έτσι, θα περιοριστούμε σε μία σύντομη αναφορά στην εξέλιξη των ορισμών για τα αγαθά και τις υπηρεσίες στις Ε.Ο.Π. και των κωδικών τους (Πίνακας 5). Βεβαίως, ακόμα και αυτός ο έλεγχος είναι εξαιρετικά δύσκολος και για το λόγο αυτό, ενδεικτικά θα αναφερθούμε μόνο στους κωδικούς που χρησιμοποιούνται για τη καταγραφή των δαπανών των νοικοκυριών (Πίνακας 6). Στην έρευνα του 2004/2005 χρησιμοποιήθηκε η διεθνής ταξινόμηση αγαθών και υπηρεσιών (Classification of Individual Consumption by Purpose [adapted to the needs of] Household Budget Surveys, COICOP-HBS) που προτάθηκε από τη EUROSTAT στις χώρες μέλη²⁶. Στις προηγούμενες έρευνες χρησιμοποιήθηκαν διάφορες εκδόσεις της ταξινόμησης.

---

²⁶ EUROSTAT (2003), *Household Budget Surveys in the European Union: Methodology and Recommendations for Harmonization*, Theme 3: Population and social conditions, Series E: Methods, Office for Official Publications of the European Communities, Λουξεμβούργο.

Πίνακας 5. Η εξέλιξη των ορισμών για τα αγαθά και τις υπηρεσίες στην Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών

Ε.Ο.Π. 2004/2005 και 1998/1999	Ε.Ο.Π. 1974-1994	Ε.Ο.Π. 1957/1958 και 1963/1964
Είδη διατροφής και μη οινοπνευματώδη ποτά	Είδη διατροφής και μη οινοπνευματώδη ποτά, καφενεμία και εστιατόρια	Είδη διατροφής και μη οινοπνευματώδη ποτά, καφενεμία και εστιατόρια
Οινοπνευματώδη ποτά και καπνός.	Οινοπνευματώδη ποτά και καπνός.	Οινοπνευματώδη ποτά και καπνός.
Είδη ένδυσης και υπόδησης	Είδη ένδυσης και υπόδησης	Είδη ένδυσης και υπόδησης
Στέγαση, ύδρευση, καύσιμα και φωτισμός κύριας και δευτερεύουσας ή εξοχικής κατοικίας.	Στέγαση, ύδρευση, καύσιμα και φωτισμός κύριας και δευτερεύουσας ή εξοχικής κατοικίας.	Στέγαση, ύδρευση, καύσιμα και φωτισμός κύριας και δευτερεύουσας ή εξοχικής κατοικίας.
Διαρκή αγαθά οικιακής χρήσης - οικιακά είδη άμεσης κατανάλωσης και οικιακές υπηρεσίες	Διαρκή αγαθά οικιακής χρήσης - οικιακά είδη άμεσης κατανάλωσης και οικιακές υπηρεσίες	Διαρκή αγαθά οικιακής χρήσης - οικιακά είδη άμεσης κατανάλωσης και οικιακές υπηρεσίες
Υγεία	Υγεία και ατομικός ευπρεπισμός	Υγεία και ατομικός ευπρεπισμός, Αναψυχή και πολιτισμός, ξενοδοχεία και Εκπαίδευση
Μεταφορές	Μεταφορές και επικοινωνίες	Μεταφορές και επικοινωνίες
Επικοινωνίες		
Αναψυχή και πολιτισμός	Αναψυχή και πολιτισμός, ξενοδοχεία και Εκπαίδευση	Διάφορα αγαθά και υπηρεσίες
Εκπαίδευση		
Ξενοδοχεία, καφενεμία και εστιατόρια	Διάφορα αγαθά και υπηρεσίες	
Διάφορα αγαθά και υπηρεσίες		

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. (1961), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών, διεξαχθείσα εις τας αστικές περιοχές της Ελλάδος κατά το 1957/1958, Αθήναι. Ε.Σ.Υ.Ε. (1969), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών, διεξαχθείσα εις τας ημιαστικές και αγροτικές περιοχές της Ελλάδος κατά το 1963/1964, Αθήναι. Ε.Σ.Υ.Ε. (1977), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1974, Αθήναι. Ε.Σ.Υ.Ε. (1986), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1981/1982, Αθήναι. Ε.Σ.Υ.Ε. (1990), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1987/1988, Αθήναι. Ε.Σ.Υ.Ε. (1999), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/1994, Αθήναι. Ε.Σ.Υ.Ε. (2003), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1998/1999, Αθήναι. Ε.Σ.Υ.Ε.(2005), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2004/2005, Αθήναι, www.statistics.gr.

Πίνακας 6. Η ταξινόμηση αγαθών και υπηρεσιών στην Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών

Έρευνα	Ταξινόμηση	Αριθμός ομάδων ειδών και υπηρεσιών
Ε.Ο.Π. 2004/2005	COICOP-HBS 2003*	12
Ε.Ο.Π. 1998/1999	COICOP-HBS 1997*	12
Ε.Ο.Π. 1993/1994	συμφωνία κυρίων	9
Ε.Ο.Π. 1987/1988	συμφωνία κυρίων	9
Ε.Ο.Π. 1981/1982	συμφωνία κυρίων	9
Ε.Ο.Π. 1974	συμφωνία κυρίων	9
Ε.Ο.Π. 1963/1964	συμφωνία κυρίων	9
Ε.Ο.Π. 1957/1958	συμφωνία κυρίων	8

* EUROSTAT: Classification of Individual Consumption by Purpose - Household Budget Survey, COICOP-HBS.

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. (1961), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών, διεξαχθείσα εις τας αστικές περιοχές της Ελλάδος κατά το 1957/1958, Αθήναι. Ε.Σ.Υ.Ε. (1969), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών, διεξαχθείσα εις τας ημιαστικές και αγροτικές περιοχές της Ελλάδος κατά το 1963/1964, Αθήναι. Ε.Σ.Υ.Ε. (1977), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1974, Αθήναι. Ε.Σ.Υ.Ε. (1986), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1981/1982, Αθήναι. Ε.Σ.Υ.Ε. (1990), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1987/1988, Αθήναι. Ε.Σ.Υ.Ε. (1999), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/1994, Αθήναι. Ε.Σ.Υ.Ε. (2003), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1998/1999, Αθήναι. Ε.Σ.Υ.Ε.(2005), Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2004/2005, Αθήναι, www.statistics.gr.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Κατά τη διερεύνηση ζητημάτων συγκρισιμότητας των Ερευνών Οικογενειακών Προϋπολογισμών διαπιστώσαμε ότι η εφαρμογή δειγματοληψίας πιθανοτήτων επιτρέπει τη συγκρισιμότητα των δεδομένων των εθνικών ερευνών από την έρευνα του 1974 και τις επόμενες έρευνες. Κατά την προσπάθεια θεμελίωσης της συγκρισιμότητας των μετρήσεων διαπιστώθηκε ότι εξελίσσονται σύμφωνα με τη σύγχρονη βιβλιογραφία. Κατά συνέπεια, όταν κανείς θελήσει να χρησιμοποιήσει διαχρονικά τα δεδομένα των ερευνών, θα πρέπει να είναι προσεχτικός και να συμβουλευεται τα κείμενα της μεθοδολογίας και τους ορισμούς των εννοιών, προτού να χρησιμοποιήσει την αντίστοιχη μεταβλητή στην ανάλυση. Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται όπως διαπιστώσαμε κατά τη χρησιμοποίηση των μεταβλητών για τη συγγένεια, την οικογενειακή κατάσταση, την απασχόληση και το επίπεδο εκπαίδευσης.

Συνοπτικά, μπορούμε να πούμε ότι μέχρι και την έρευνα 1981/1982 καταγραφόταν η σχέση συγγένειας κάθε μέλους αρχικά προς τον αρχηγό του νοικοκυριού, όμως από την έρευνα του 1987/1988 η μέτρηση αυτή άλλαξε σε υπεύθυνο του νοικοκυριού. Καταγράφεται επίσης, η διαφορά στη μέτρηση συγγένειας και οικογένειας με τη χρήση των εναλλακτικών εννοιών συζύγου ή συντρόφου. Σημαντικό είναι σε σχέση με την μεταβλητή για την ηλικία ότι το έτος γέννησης αποτελεί μέτρηση με τη μεγαλύτερη ακρίβεια. Για τη μέτρηση της οικογενειακής κατάστασης εισήχθησαν οι έννοιες της διάστασης και της συμβίωσης και για την μέτρηση της απασχόλησης η έννοια άνεργος το 1987/1988. Το επίπεδο εκπαίδευσης, εκτός από την τυπική εκπαίδευση με βάση τον ανώτερο τίτλο σπουδών, από το 2004/2005 καταγράφεται και η αδιαβάθμητη εκπαίδευση. Στις δύο τελευταίες έρευνες καταγράφεται και η βαθμίδα της εκπαίδευσης την οποία παρακολουθεί το μέλος του νοικοκυριού. Για τις υπόλοιπες μεταβλητές οι έννοιες εξελίσσονται σύμφωνα με τη βιβλιογραφία. Βεβαίως, για συγκρισιμότητα των μεταβλητών απαιτείται και ο διεξοδικός έλεγχος των κωδικών τους, έργο το οποίο όμως υπερβαίνει το αντικείμενο της παρούσας εργασίας. Για να καταδείξουμε αυτή την ανάγκη περιοριστήκαμε μόνο στην παρουσίαση της εξέλιξης του ορισμού αγαθών και υπηρεσιών καθώς και της ταξινόμησής τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ε.Σ.Υ.Ε. (1961), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών, διεξαχθείσα εις τας αστικές περιοχάς της Ελλάδος κατά το 1957/1958*, Αθήναι.
- Ε.Σ.Υ.Ε. (1969), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών, διεξαχθείσα εις τας ημιαστικές και αγροτικές περιοχάς της Ελλάδος κατά το 1963/1964*, Αθήναι.
- Ε.Σ.Υ.Ε. (1977), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1974*, Αθήναι.
- Ε.Σ.Υ.Ε. (1986), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1981/1982*, Αθήναι.
- Ε.Σ.Υ.Ε. (1990), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1987/1988*, Αθήναι.
- Ε.Σ.Υ.Ε. (1999), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/1994*, Αθήναι.
- Ε.Σ.Υ.Ε. (2003), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1998/1999*, Αθήναι
- Ε.Σ.Υ.Ε.(2005), *Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2004/2005*, Αθήναι, www.statistics.gr.
- Καράγιωργας, Σ. (1990), *Διαστάσεις της Φτώχειας στην Ελλάδα*, Ε.Κ.Κ.Ε., Αθήναι, 2 τόμοι.
- Μιχαλοπούλου, Κ. (2004), *Στην Αυτοκρατορία των Ενδείξεων: Η Ιστορία της Δειγματοληπτικής Πρακτικής στην Ελλάδα*, Παπαζήσης, Αθήναι
- Τριχοπούλου Α. (2008), *Dafne-Data Food Networking, The Dafne Data Bank as a simple tool for nutrition policy*, Word Health Organisation and the European Commission, Αθήναι, www.nut.uoa.gr/dafnesoftweb .
- EUROSTAT (2003), *Household Budget Surveys in the European Union: Methodology and Recommendations for Harmonization*, Theme 3: Population and social conditions, Series E: Methods, Office for Official Publications of the European Communities, Λουξεμβούργο.
- Henry, L. (1947), «Résultats d' un sondage sur la population de la Grèce en 1946», *Population*, 4 (2), σσ. 785-789.
- Kish, L. (1994), «Multipopulation Survey Designs: Five Types with Seven Shared Aspects», *International Statistical Review*, σσ. 167-186.
- Verma, V. (1995), «Comparative Surveys in Europe: Problems and Possibilities», *Bulletin of the International Statistical Institute*, 49(2), σσ. 527-528.
- Verma, V. και Gabilondo L.G. (1993), *Family Budget Surveys in the EC: Methodology and Recommendations for Harmonisation*, Theme 3: Population and social conditions, Series E: Methods, Office for Official Publications of the European Communities, Λουξεμβούργο.